

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο σεξιστικός λόγος στα ελληνικά Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης: Μελέτες περίπτωσης των δημοσίων προφίλ δύο Ελληνίδων influencers στο instagram.

Κυριακή Συναΐτη

Βόλος, 2023

Τριμελής Επιτροπή Αξιολόγησης

Επιβλέπουσα

Ρούλα Κίτσιου

Επίκουρη Καθηγήτρια Κοινωνιογλωσσολογίας του Τμήματος Γλωσσικών και
Διαπολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Μέλη Τριμελούς Επιτροπής Αξιολόγησης

1^ο μέλος

Έλενα Αναστασάκη

Επίκουρη Καθηγήτρια Συγκριτικής Γραμματολογίας του Τμήματος Γλωσσικών και
Διαπολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

2^ο μέλος

Ειρήνη Σηφάκη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πολιτισμικής Θεωρίας και Κριτικής του Τμήματος
Γλωσσικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

«Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © [Κυριακή Συναΐτη, 2023]

Η έγκριση της Πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Γλωσσικών & Διαπολιτισμικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας δεν δηλώνει απαραίτητως την αποδοχή των απόψεων της συγγραφέα.»

«Υπεύθυνη Δήλωση

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της Πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια που προσφέρθηκε στη συγγραφή της αναγνωρίζεται και αναφέρεται στο κείμενο. Επιπλέον, αναφέρονται όλες οι βιβλιογραφικές πηγές που αξιοποιήθηκαν, πρωτογενείς και δευτερογενείς, είτε η συμβολή τους παρατίθεται επακριβώς ως απόσπασμα είτε ως παράφραση»

Ευχαριστίες

Καταρχήν, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κ. Ρούλα Κίτσιου, όχι μόνο για την καθοδήγηση καθ' όλη την διάρκεια της εργασίας αλλά και γιατί με ενέπνευσε να ακολουθήσω το δικό μου μονοπάτι στην έρευνα. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τους φίλους/τις φίλες μου για την υποστήριξή τους σε όλο αυτό το ταξίδι, και ιδιαίτερα τη Στέλλα Μπράτιμου για τις πολύτιμες συμβουλές που μου χάρισε και τις ώρες που αφιέρωσε, προσφέροντας μια ξεχωριστή κριτική ματιά.

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα εξετάζει το φαινόμενο του σεξιστικού λόγου στα ελληνικά Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και αναλύει τις τεχνικές με τις οποίες κατασκευάζονται ή αποδομούνται έμφυλες ταυτότητες σε δύο τέτοιες εφαρμογές. Μέσω μελετών περίπτωσης των προφίλ δύο γυναικών influencers, της Ιωάννας Τούνη και της Αφροδίτης Λατινοπούλου, η έρευνα στοχεύει στον εντοπισμό του σεξιστικού λόγου και κατ' επέκταση της σεξιστικής ρητορικής μίσους, όπως χρησιμοποιούνται τόσο από τις ίδιες με τη μορφή αναρτήσεων, όσο και από χρήστες/χρήστριες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, με τη μορφή σχολίων. Τα ΜΚΔ στα οποία λαμβάνει χώρα η έρευνα είναι το Instagram και το Tik Tok, δύο από τα πιο δημοφιλή ΜΚΔ τα τελευταία χρόνια. Η έρευνα αποκαλύπτει ότι ο σεξισμός ως κοινωνιογλωσσικό φαινόμενο (ανα)παράγεται έντονα στα ΜΚΔ καθώς η ανοιχτότητά τους επιτρέπει την ελεύθερη έκφραση που σε συνδυασμό με την ανωνυμία, έχει ως συνέπεια την έξαρση του φαινομένου, με αποτέλεσμα την στερεοτυπική κατασκευή πολλαπλών όψεων της γυναικείας ταυτότητας.

Λέξεις-κλειδιά

Σεξισμός, σεξιστικός λόγος, ρητορική μίσους, κατασκευή της «γυναίκας», Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης.

Abstract

The aim of this research is the examination of sexist discourse in the Greek social media and the analysis of the techniques through which gender identities are (de)constructed in the context of two such applications. Through case studies of two female influencers, Ioanna Touni and Aphrodite Latinopoulou, the research aims to identify sexist discourse and sexist hate speech, as produced by both of them, in the form of posts, and also by social media users, in the form of comments. The social media in which the research takes place are Instagram and Tik Tok, two of the most popular social media in recent years. The research reveals that sexism, as a sociolinguistic phenomenon, is strongly re(produced) in social media, as their openness allows freedom of speech and combined with the anonymity that can be maintained in them, has as a result the exacerbation of the phenomenon and the stereotypical construction of many facets of women's identity.

Keywords

Sexism, sexist discourse, hate speech, the construction of “woman”, social media

Περιεχόμενα

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
1.1 Προβληματική	9
1.2 Σκοπός και στόχοι έρευνας	10
2. ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	11
2.1 Διαδίκτυο και δημόσια σφαίρα	11
2.2 Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης	12
2.3 Τα ΜΚΔ της παρούσας έρευνας: Instagram και Tiktok	13
3. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	16
3.1 Σχέση γλώσσας, κοινωνίας και φύλου	16
3.1.1 Σχέση γλώσσας-κοινωνίας, το πεδίο της κοινωνιογλωσσολογίας	16
3.1.2 Σχέση γλώσσας-φύλου	16
3.2 Φεμινιστική γλωσσολογία	17
3.2.1 Σύντομη ιστορική αναδρομή	17
3.2.2 Φεμινιστική Γλωσσολογία: Εκπρόσωποι στον ελλαδικό χώρο	18
3.2.3 Φεμινιστικά «κύματα» & κοινωνιογλωσσολογική προσέγγιση	19
3.3. Σεξισμός στη γλώσσα/ γλωσσικός σεξισμός	20
3.4 Σεξιστικός λόγος	22
3.4.1 Σεξιστικός λόγος και ΜΚΔ	23
3.4.2 Ρητορική μίσους (hate speech)	25
4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	29
4.1 Ερευνητική μέθοδος: μελέτες περίπτωσης	29
4.2 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα	31
4.3 Συλλογή και ανάλυση δεδομένων	31
5. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	33
5.1 Οι influencers ως φορείς σεξιστικού λόγου	33
5.1.1 Η γυναίκα ως πολιτικό υποκείμενο	33
5.1.2 Η γυναίκα – το γυναικείο σώμα ως αντικείμενο προς έκθεση ή/και πόθου ή/και προς πώληση (εμπόρευμα)	37
5.1.3 Η γυναίκα ως μητέρα	47
5.2 Οι χρήστες/τριες ως φορείς σεξιστικού λόγου	48
5.2.1 Η γυναίκα ως αντικείμενο προς έκθεση ή/και πόθου ή/και προς πώληση	51
5.2.2 Η γυναίκα ως εμπόρευμα	52

5.3 Hate speech	53
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΣΥΖΗΤΗΣΗ	58
7. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	62
8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	63

1.Εισαγωγή

Η παρούσα έρευνα διερευνά την αναπαραγωγή του σεξιστικού λόγου στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (εφεξής ΜΚΔ). Πιο συγκεκριμένα, τα ΜΚΔ ως αναπόσπαστο κομμάτι του ψηφιακού κόσμου συμμετέχουν στην (ανα)κατασκευή της δημόσιας σφαίρας και μέσα σε αυτό το πλαίσιο διαιωνίζεται ο σεξισμός ως κοινωνιογλωσσικό φαινόμενο.

1.1 Προβληματική

Τα ΜΚΔ αποτελούν ένα σημαντικό μέρος της καθημερινότητας, τόσο για ψυχαγωγία όσο και για ενημέρωση. Πολλές φορές, ωστόσο, αναπαράγονται στερεοτυπικές πατριαρχικές αντιλήψεις, οι οποίες έχουν ριζώσει βαθιά στην κοινωνία και κατ' επέκταση και στη γλώσσα, κάτι που διαφαίνεται με μια σύντομη περιήγηση και στα ΜΚΔ. Τις περισσότερες φορές, φέρνουν στο στόχαστρο τις γυναίκες, οι οποίες για χιλιετίες βρίσκονται υπό την κυριαρχία των ανδρών, παρουσιάζοντας τις ως το «αδύναμο» φύλο. Στην προϊστορική περίοδο, οι κοινωνίες ήταν μητριαρχικές, ωστόσο με το πέρασμα των χρόνων τα κοινωνικά δεδομένα άλλαξαν και οι γυναίκες πια από την παραγωγή και την δημόσια σφαίρα περιορίστηκαν στην οικιακή-ιδιωτική σφαίρα, καθώς με την εγκαθίδρυση της πατριαρχίας, οι ρόλοι τους περιορίστηκαν στην ανατροφή των παιδιών και τα οικιακά (Κακλαμανάκη, 2007· Στρατηγάκη, 2006).

Στις σύγχρονες κοινωνίες, η ισότητα των φύλων, για την καταπολέμηση των έμφυλων διακρίσεων, αποτελεί αφενός διακηρυγμένο στόχο παγκόσμιων οργανισμών και αφετέρου αναπόσπαστο ανθρώπινο δικαίωμα. Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη (2002) «οι αντιλήψεις, τα συμφέροντα, οι ανάγκες και οι προτεραιότητες, τόσο των γυναικών όσο και των ανδρών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο ως ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης αλλά επειδή είναι απαραίτητες για τον εμπλουτισμό και την επίτευξη των αναπτυξιακών διαδικασιών» (United Nations, 2002). Παρά αυτές τις διακηρύξεις, καθώς οι ρόλοι των φύλων αποτελούν κοινωνική κατασκευή οι έμφυλες διακρίσεις εξακολουθούν να λαμβάνουν χώρα σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής πραγματικότητας. Αφού η γλώσσα είναι ο «καθρέπτης» της κοινωνίας, είναι λογικό οτιδήποτε διαπράττεται εντός των κοινωνικών ορίων να αποτυπώνεται και γλωσσικά. Επομένως, εφόσον οι κοινωνικές διακρίσεις μεταξύ των δύο φύλων εξακολουθούν να υφίστανται, η γλώσσα με τη σειρά της επανατοποθετεί αυτές τις διακρίσεις και γλωσσικά.

Ούσα γυναίκα, λοιπόν, αποτέλεσε προσωπικό κίνητρο η μελέτη και η αποτύπωση του σεξιστικού λόγου, σε έναν χώρο που επηρεάζει άμεσα τις επιλογές μας (ΜΚΔ) γιατί χωρίς τη χαρτογράφηση και την κατανόηση του σεξιστικού λόγου, δεν δύναται να υπάρξει αλλαγή στο κοινωνικοπολιτικό επίπεδο.

1.2 Σκοπός και στόχοι έρευνας

Ο σκοπός, λοιπόν, της παρούσας έρευνας είναι ο εντοπισμός του σεξιστικού λόγου στα ελληνικά ΜΚΔ καθώς και των τρόπων, με τους οποίους λαμβάνει χώρα, μέσα από μελέτες περίπτωσης των προφίλ δύο influencers, της Ιωάννας Τούνη και της Αφροδίτης Λατινοπούλου. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις, διαπιστώνεται η χρήση σεξιστικού λόγου τόσο από τις ίδιες όσο από χρήστες/χρήστριες προς αυτές. Πιο συγκεκριμένα, εξετάστηκε ο τρόπος, με τον οποίο κατασκευάζεται η γυναίκα στα ΜΚΔ και οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται για την (ανα)παραγωγή του σεξιστικού λόγου.

Η έρευνα διαπιστώνει ότι η χρήση του σεξιστικού λόγου ενυπάρχει και στις δύο περιπτώσεις είτε από είτε προς αυτές. Ο σεξιστικός λόγος και η σεξιστική ρητορική μίσους εμφανίζονται με διάφορες μορφές, όπως αυτή του ιζηματοποιημένου σεξισμού, των μεταφορών και των παρομοιώσεων για την αντικειμενοποίηση των γυναικών καθώς επίσης και με τη μορφή του σαρκασμού/χιούμορ/ειρωνείας.

2. Πλαίσιο της μελέτης

2.1 Διαδίκτυο και δημόσια σφαίρα

Η παρούσα έρευνα αφορά το διαδίκτυο και διεξάγεται στον ψηφιακό χώρο. Το διαδίκτυο, ως μέσο επικοινωνίας και πληροφόρησης, μπορεί να αποτελέσει μειονέκτημα ή πλεονέκτημα, αναλόγως με τον τρόπο που χρησιμοποιείται. Ο διαδικτυακός χώρος αποτελεί παράγοντα κοινωνικών αλλαγών και αντίστοιχα οι χρήστες/χρήστριες εμφανίζονται ως συντελεστές αυτών των αλλαγών. Ανήκει στις νέες ψηφιακές τεχνολογίες, οι οποίες μπορούν να ανακατασκευάσουν τη δημόσια σφαίρα, ωστόσο οι συζητήσεις γύρω από το διαδίκτυο, και γενικότερα τα μέσα αυτά, δύνανται να επιτύχουν μια αλλαγή παρά το μέσο καθαυτό. Σε αυτά τα πλαίσια, το «ιδιωτικό» και το «δημόσιο» ως έννοιες παίρνουν νόημα από τις νέες τεχνολογίες γι' αυτό και η κοινωνική τους διάσταση είναι ορατή (Παπαχαρίση, 2008).

Η έννοια της «δημόσιας σφαίρας» (public sphere) πηγάζει από τον Habermas (1994), ο οποίος την περιγράφει ως έναν χώρο, στα πλαίσια του οποίου οι άνθρωποι συμβιώνουν και μέσω αυτής της συμβίωσης διαμορφώνεται η κοινή γνώμη. Παράλληλα, υπογραμμίζει ότι η δημόσια σφαίρα έχει υποστεί αλλαγές σε βαθμό που η ύπαρξή της αμφισβητείται, και ως όρος πλέον χρησιμοποιείται ως «ιδανικό» για να περιγράψει «μια σφαίρα που συνδέει ή και βασίζεται στην αρχή της δημόσιας πληροφόρησης, η οποία κατακτήθηκε διαχρονικά από τους πολίτες με αγώνα ενάντια στα μοναρχικά καθεστώτα και οδήγησε στην εγκαθίδρυση δημοκρατικών αρχών» (Habermas, 1973: 351).

Με τις δυνατότητες που διαθέτει το διαδίκτυο θα μπορούσε να προτάσσει τον πολιτικό λόγο, ωστόσο το διαδίκτυο ως πεδίο πολιτικής και ενημέρωσης, και άρα συγκρότησης της δημόσιας σφαίρας, λειτουργεί συμπληρωματικά προς τα παραδοσιακά ΜΜΕ (Παπαχαρίση, 2008). Επιπλέον, η Sassi (2000) προσδιορίζει κάποιες παραμέτρους για συμβολή του διαδικτύου στο κοινωνικοπολιτικό επίπεδο και τη συγκρότηση της δημόσιας σφαίρας, δηλαδή τη προσβασιμότητα στην διαδικτυακή τεχνολογία, την αμοιβαιότητα επικοινωνίας και τον βαθμό εμπορευματοποίησης του διαδικτύου. Όσον αφορά στην εμπορευματοποίησή του, ο χώρος του διαδικτύου εμπορευματοποιείται ταχύτατα και χρησιμοποιείται για τη διαφήμιση, προώθηση και αγορά προϊόντων, ξεφεύγοντας από τη διατήρηση της δημόσιας σφαίρας, καθώς ο χώρος για διάλογο περιορίζεται (Schiller, 2006).

Παράλληλα, η αμοιβαιότητα αμφισβητείται καθώς, αν και υπάρχει περισσότερος χώρος για την ελεύθερη έκφραση, αυτό δεν συνεπάγεται ότι επιτυγχάνεται η επικοινωνία λόγω της ανωνυμίας των χρηστών/χρηστριών (Hill & Hughes, 1998). Επίσης, όσον αφορά στη διαμόρφωση της ψηφιακής δημόσιας σφαίρας στο ελληνικό πλαίσιο, οι Sifianou & Tzanne (2010, στο Kitsiou 2021) υποστηρίζουν ότι η αγένεια και η ευγένεια δεν εκφράζεται με τον ίδιο τρόπο. Η πρώτη, συνήθως, εκφράζεται λεκτικά σε αντίθεση με την δεύτερη, η οποία εκφράζεται συνήθως με μη λεκτική πράξη. Ταυτόχρονα, εμφανής είναι και η έκφραση παραπόνων σχετικά με τη συμπεριφορά και τον αυτοέλεγχο σε αυτά τα πλαίσια (Kitsiou, 2021).

Παρ' όλα αυτά, το διαδίκτυο εξακολουθεί να αποτελεί χώρο για την ανάπτυξη και την ενδυνάμωση ακτιβιστικών δράσεων, οι οποίες έρχονται σε αντίθεση με το κατεστημένο, γεγονός που τονίζει τη δυναμική του διαδικτύου αλλά και πάλι δεν συνάδει με τη δημόσια σφαίρα (Παπαχαρίση, 2008). Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ακτιβιστικής δραστηριότητας στον διαδικτυακό χώρο αποτελεί το κίνημα του #metoo. Η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη των ΜΚΔ, διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο τόσο στην εξάπλωση όσο και στην ορατότητα του κινήματος #MeToo, το οποίο πρωτοεμφανίστηκε το 2006 (De Benedictis, Orgad & Rottenberg, 2019) αλλά γνώρισε μεγάλη αναγνωρισιμότητα το 2017, όταν η ακτιβίστρια Alyssa Milano, δημοσίευσε στον προσωπικό της λογαριασμό, στο Twitter, μία ανάρτηση, στην οποία εξέφραζε, ρητά, τον θυμό της, σχετικά με τη σεξουαλική κακοποίηση. Ένας σημαντικός παράγοντας, ο οποίος ενίσχυσε την δημοσιότητα αυτής της ανάρτησης, ήταν το hashtag με την φράση “MeToo” (Coykendall, 2021). Το κίνημα #MeToo, αποτελούσε και, συνεχίζει ακόμα, να αποτελεί, ένα κίνημα, το οποίο στοχεύει στην ενημέρωση των χρηστών/χρηστριών των ΜΚΔ, για την κοινωνική πραγματικότητα αναφορικά με το ζήτημα της σεξουαλικής κακοποίησης, κυρίως κατά των γυναικών (Hillstrom, 2018 στο Coykendall, 2021).

2.2 Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης

Όπως φαίνεται και από το παράδειγμα του #metoo, τα ΜΚΔ αποτελούν μία πλευρά της ψηφιακής δημόσιας σφαίρας με ιδιαίτερα μαζική απήχηση. Πρόκειται για «διαδικτυακές εφαρμογές και υπηρεσίες οι οποίες προωθούν την κοινωνική αλληλεπίδραση των συμμετεχόντων/-ουσών μέσα από την ανταλλαγή

και τον διαμοιρασμό περιεχόμενου που έχει δημιουργηθεί από τους ίδιους τους/τις χρήστες/χρήστριες» (Γεωργάλου, 2020:626).

Από τη μελέτη των Kietzmann, Silvestre, McCarthy & Pitt (2012), προκύπτουν επτά λειτουργικά χαρακτηριστικά προκειμένου ένας κοινωνικός ιστοτόπος να θεωρηθεί ΜΚΔ. Ως πρώτο χαρακτηριστικό νοείται «η ταυτότητα» των χρηστών/χρηστριών. Η πραγματικότητα ταυτότητα των χρηστών/χρηστριών αποκαλύπτεται, θελημένα ή μη, μέσω των αντιδράσεων που πραγματοποιούν στα ΜΚΔ, και η διαδικασία αυτή ονομάζεται αυτοαποκάλυψη. Ως δεύτερο ορίζεται «ο διάλογος/η συζήτηση» που αναπτύσσεται στα ΜΚΔ και αντιπροσωπεύει το πλήθος των χρηστών/χρηστριών που επικοινωνούν μεταξύ τους. Ως τρίτο λειτουργικό χαρακτηριστικό αναφέρεται «η κοινοποίηση» (sharing) και τέταρτο «η παρουσία» δηλαδή η δυνατότητα, βάσει της οποίας τα άτομα γνωρίζουν την τοποθεσία άλλων ατόμων στον εικονικό κόσμο καθώς και την κατάσταση λειτουργίας των προφίλ. Πέμπτο λειτουργικό χαρακτηριστικό είναι «οι σχέσεις» δηλαδή η σύνδεση μεταξύ των χρηστών/χρηστριών, η δημιουργία διαδικτυακών φίλων, και έκτο η δημιουργία «ομάδων». Τέλος, «η φήμη» αφορά στην απήχηση του εκάστοτε περιεχόμενου και η οποία λαμβάνει χώρα με διαφορετικό τρόπο σε κάθε ΜΚΔ.

Πέρα από αυτά τα χαρακτηριστικά, τα ΜΚΔ διαφοροποιούνται από τα παραδοσιακά ΜΜΕ καθώς αυτά αποτελούν έναν «μηχανισμό μετάδοσης μονής κατεύθυνσης» (Γεωργάλου, 2020:626), δηλαδή από τον παραγωγό του κειμένου στο κοινό (one-to-many, Page, Barton, Unger & Zappavigna, 2014)) ενώ τα πρώτα, μέσω του δικτύου χρηστών/-στριών, παρέχουν περιεχόμενο, το οποίο μπορεί να δημοσιεύσει οποιοδήποτε άτομο (many-many, Page et.al., 2014). Παράλληλα, υπάρχουν τα άνωθεν κείμενα ή αλλιώς top-down, τα οποία προέρχονται από επίσημα ΜΜΕ και τα κάτωθεν ή αλλιώς bottom-up, τα οποία παράγονται από τα ΜΚΔ και τελευταία η Κριτική Ανάλυση Λόγου τα έχει προσεγγίσει, κυρίως για την προσβασιμότητα στις απόψεις των μελών της διαδικτυακής κοινότητας (Γεωργάλου, 2020).

2.3 Τα ΜΚΔ της παρούσας έρευνας: Instagram και Tiktok

Πιο συγκεκριμένα στην παρούσα έρευνα από το εύρος των ΜΚΔ θα μας απασχολήσουν το Instagram και το Tik Tok. Αξίζει να σημειωθεί ότι και το

Instagram και το Tik Tok ανήκουν στην κατηγορία των ΜΚΔ, η οποία είναι γνωστή ως ASM (Appearance-fosuced Social Media) καθώς εστιάζουν στην εικόνα του σώματος (body image) επηρεάζοντας έτσι την κατασκευή του σώματος, και την εσωτερίκευση των ιδανικών ομορφιάς (Maes, 2022). Αυτά τα ιδανικά ομορφιάς, πηγάζουν τόσο από τους χρήστες/τις χρήστριες όσο και από τους/τις influencer.

Για να γίνει αντιληπτός ο όρος «influencer», χρειάζεται να γίνει ο εξής διαχωρισμός. Υπάρχει διαφορά ανάμεσα στα άτομα, τα οποία βρέθηκαν στα φώτα της δημοσιότητας και έγιναν ευρέως γνωστά μέσω της ενεργής παρουσίας τους στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (social media celebrity), και με τους «διάσημους»/τις «διάσημες», που έχουν αποκτήσει την διασημότητά τους με έναν πιο «παραδοσιακό» τρόπο, μέσω των επιτυχιών ταινιών, της μουσικής και των τηλεοπτικών εκπομπών (traditional celebrities) (Kamins et al., 1989). Ως «influencer» νοούνται τα άτομα που έχουν δημιουργήσει ένα κοινό, έναν μεγάλο αριθμό followers και συνήθως αναπτύσσουν μια σχέση εμπιστοσύνης με το κοινό αυτό, το οποίο τους/τις εμπιστεύεται για την αγορά προϊόντων (De Veirman et al., 2016).

Όσον αφορά στην πρώτη από τις δύο εφαρμογές που απασχολούν την παρούσα έρευνα, το Instagram λειτούργησε, για πρώτη φορά, τον Οκτώβρη του 2010 από τους Κέβιν Σίστρομ και Μάικ Κρίγκερ, ενώ το 2012 εξαγοράστηκε από το τότε Facebook, πλέον Meta. Πρόκειται για μια δωρεάν εφαρμογή στα κινητά, η οποία επιτρέπει τον διαμοιρασμό φωτογραφιών και βίντεο και την κοινοποίηση αυτών και κάθε άτομο άνω των 13 ετών μπορεί να δημιουργήσει λογαριασμό¹. Το περιεχόμενό του διαμοιράζεται μέσω των ακολούθων, καθώς επίσης υπάρχει η δυνατότητα σχολιασμού και αντίδρασης στις αναρτήσεις. Σήμερα, βρίσκεται στην τέταρτη θέση της λίστας με τα πιο δημοφιλή ΜΚΔ, με 1 δισεκατομμύριο ενεργούς χρήστες/ενεργές χρήστριες και 20 δισεκατομμύρια φωτογραφιών παγκοσμίως. Το περιεχόμενο του Instagram είναι κατά βάση θετικό, γι' αυτό και θεωρείται από τα πιο φιλικά ΜΚΔ. Ωστόσο, η υπερβολική θετικότητα προκαλεί προβλήματα σε άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας καθώς όλα παρουσιάζονται ως «τέλεια» κάτι που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα (Hern, 2018).

¹ <https://help.instagram.com/424737657584573> ¹

Παρομοίως, το Tik Tok αποτελεί και αυτό ΜΚΔ και παρέχεται δωρεάν πρόσβαση σε αυτό. Δημιουργήθηκε από την ByteDance στην Κίνα, το 2017, με απώτερο σκοπό την προώθηση προϊόντων εντός της χώρας. Το περιεχόμενό του αφορά σε μουσική, βίντεο και χαρακτηρίζεται ως γρήγορο περιεχόμενο. Με τα σύντομα βίντεο (short-form videos), έχει θέσει ως σκοπό τη δημιουργικότητα και την έμπνευση των χρηστών/χρηστριών². Παράλληλα, επιτρέπει στους χρήστες/στις χρήστριες την αποθήκευση βίντεο καθώς και την επεξεργασία τους μέσω φίλτρων και κάθε είδους ηχογραφήσεις. Ειδικότερα, από την πανδημία του covid-19 απέκτησε μεγάλη απήχηση τόσο σε ενήλικους όσο και σε παιδιά, ενώ πλέον στον ελλαδικό χώρο μετράει πάνω από 1 εκατομμύριο ενεργούς χρήστες/ενεργές χρήστριες μηνιαίως και πάνω από 1 δισεκατομμύριο χρήστες/χρήστριες σε παγκόσμιο επίπεδο³.

3. Θεωρητικό πλαίσιο

Σε αυτή την ενότητα, παρουσιάζονται θεωρητικές προσεγγίσεις για τη γλώσσα και τη σχέση της με την κοινωνία καθώς και τη σχέση της γλώσσας με το φύλο. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται το έργο της Φεμινιστικής Γλωσσολογίας, τα «κύματά» της όπως και οι εκπρόσωποι στον ελλαδικό χώρο. Επιπλέον, παρουσιάζονται τα φαινόμενα του γλωσσικού σεξισμού, του σεξιστικού λόγου και της ρητορικής μίσους στα ΜΚΔ, καθώς και οι τεχνικές τους.

² <https://www.tiktok.com/about?lang=en>

³ <https://www.protothema.gr/world/article/1344558/o-epanastatis-ton-social-media-giati-to-tiktok-saronei-me-153-dis-hristes-kai-tromokratei-ee-kai-ipa/>

3. Θεωρητικό Πλαίσιο

3.1 Σχέση γλώσσας, κοινωνίας και φύλου

3.1.1 Σχέση γλώσσας-κοινωνίας, το πεδίο της κοινωνιογλωσσολογίας

Η Κοινωνιογλωσσολογία, γενικά, ασχολείται με τη γλωσσολογική προσέγγιση η οποία διερευνά τόσο αμφίδρομες όσο και συστηματικές σχέσεις μεταξύ των γλωσσικών συστημάτων και του κοινωνικού περιβάλλοντος. Δηλαδή εκεί που αυτά τα συστήματα εμφανίζονται και χρησιμοποιούνται (Κακριδή, πανεπιστημιακές σημειώσεις). Πιο συγκεκριμένα, η γλώσσα είναι μέρος της κοινωνικής ζωής, οπότε η Κοινωνιογλωσσολογία διερευνά τη γλώσσα ως κοινωνικά θεμελιωμένο σύστημα (Κωστούλα-Μακρή, 2001), επομένως η Κοινωνιογλωσσολογία -ως διεπιστημονικός κλάδος με επιρροές από την Κοινωνιολογία- αναζητά την κοινωνική σημασία της γλώσσας.

Σύμφωνα με τους Αρχάκη και Κονδύλη (2011), γλώσσα και κοινωνία αλληλεπιδρούν, επηρεάζοντας η μία τη δομή της άλλης (Αρχάκης & Κονδύλη, 2011). Έτσι, η γλώσσα χρησιμοποιείται διαφορετικά αναλόγως των κοινωνικών πλαισίων καθώς και του τρόπου κατά τον οποίο οι κοινωνικές ομάδες χρησιμοποιούν συγκεκριμένες γλωσσικές λειτουργίες για να επικοινωνήσουν την ταυτότητά τους.

3.1.2 Σχέση γλώσσας-φύλου

Όπως αναφέρθηκε ως σημείο εκκίνησης αυτής της εργασίας εμφανίζεται το κοινωνικό φαινόμενο, ο κοινωνικός σεξισμός, που χαρακτηρίζει κοινωνιογλωσσικά την ελληνική πραγματικότητα. Ουσιαστικά, πρόκειται για μια σχέση εξουσίας ανάμεσα στα δύο φύλα, με το αρσενικό να κυριαρχεί. Οι διαφορές στη συμπεριφορά και την αντίληψη από τα άτομα αντίθετου φύλου είναι απόρροια της κοινωνικοποίησης, καθώς από μικρή ηλικία έχουν κληθεί να συμπεριφέρονται με έναν συγκεκριμένο τρόπο, ο οποίος καθορίζεται με γνώμονα το φύλο τους (Τσοκαλίδου, 1999). Η γλώσσα δεν κατέχει παθητικό ρόλο στην αντανάκλαση των κοινωνικών ανισοτήτων αλλά αποτελεί έναν συστατικό παράγοντα για την (ανα)παραγωγή τους μέσω αυτής. Επίσης, μέρος της σχέσης γλώσσας-φύλου, αποτελεί «και η σεξουαλικότητα, καθώς μπορεί φύλο και σεξουαλικότητα να μην ταυτίζονται, ωστόσο διαπλέκονται συστηματικά δεδομένης της ετεροκανονικότητας, δηλαδή της άρρηκτης κοινωνικής προσδοκίας για τα όλα τα έμφυλα υποκείμενα» (Κανάκης, 2008:159). Γενικά, από πολύ νεαρή ηλικία

παρουσιάζεται ένας διαχωρισμός ανάμεσα στα δύο φύλα, από την στιγμή που γίνεται γνωστό το φύλο του εμβρύου κατά την κύηση έως και στον τρόπο, κατά τον οποίο το παιδί θα κοινωνικοποιηθεί.

Για την κατανόηση και εξήγηση των διαφορών ανάμεσα στα δύο φύλα έχουν προταθεί τα εξής μοντέλα, για να παρουσιάσουν τα χαρακτηριστικά διαφοράς. Έτσι, ακολουθούν ορισμένα μοντέλα με κοινωνιογλωσσολογικό χαρακτήρα που προσπαθούν να αποτυπώσουν τις διαφορές στις γλωσσικές-κοινωνικές συμπεριφορές αντρών και γυναικών. Αρχικά, με το μοντέλου διαφοράς και κυριαρχίας διαφαίνονται οι διαφορετικές υποκουλτούρες, που ανήκουν τα δύο φύλα καθώς ο καταμερισμός της εξουσίας κοινωνικά. Έπειτα, με το μοντέλο κύρους και αλληλεγγύης, οι γυναίκες επιχειρούν στην απόκτηση μιας ανώτερης κοινωνικά θέσης, άρα κατ'έκταση κύρους, γι' αυτό τείνουν να είναι πιο προσεκτικές ως προς τη γλωσσική τους συμπεριφορά. Τέλος, βάσει του μοντέλου κοινωνικών δικτύων, άντρες και γυναίκες αντιμετωπίζονται ως μέλη κοινωνικών ομάδων που έπειτα ανήκουν σε ανοιχτά ή κλειστά δίκτυα, τα οποία με τη σειρά τους καθορίζουν την κοινωνιογλωσσική τους συμπεριφορά (Τσοκαλίδου, 1999)

3.2 Φεμινιστική γλωσσολογία

Ο φεμινισμός, που μετέδωσε το αίτημα των γυναικών να αποκτήσουν ισάξια μεταχείριση με τους άνδρες διαδόθηκε και στον κλάδο της γλωσσολογίας, ως έναν δίαυλο να αντιμετωπιστεί ο γλωσσικός σεξισμός και να προασπιστεί η χρήση μη-σεξιστικής γλώσσας.

3.2.1 Σύντομη ιστορική αναδρομή

Κατά τη δεκαετία του 1970, βρέθηκε στο προσκήνιο του ενδιαφέροντος των φεμινιστριών, η αναπαραγωγή του σεξισμού μέσω της γλώσσας. Τότε, αναπτύχθηκε ο κλάδος της Φεμινιστικής Γλωσσολογίας, ως υποκλάδος της Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας, με την προοπτική να αποτελέσει «πολιτική» δύναμη, που θα ενδυνάμωνε το Φεμινιστικό Κίνημα στις ΗΠΑ. Αφορμή στάθηκε το γεγονός ότι η γλώσσα διαιωνίζει και διαιωνίζει την ανισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα, επηρεάζοντάς τα και κοινωνικά. Η Φεμινιστική Γλωσσολογία ως κοινωνική

επιστήμη πραγματεύεται τη μελέτη και την αξιολόγηση των γλωσσικών φαινομένων συγκριτικά με τα κοινωνικά γεγονότα. Ταυτόχρονα, ο φεμινισμός εξακολουθεί να υφίσταται και να αντιστέκεται στον κοινωνικό και γλωσσικό σεξισμό. Ασκεί, λοιπόν, κριτική στον σεξισμό που πραγματώνεται μέσω της γλωσσικής χρήσης γι' αυτό και δεν μπορεί να θεωρηθεί ως μια θεωρητική επιστήμη αλλά είναι περισσότερο εφαρμοσμένη.

Στην Ελλάδα, ο κλάδος αυτός αναπτύχθηκε κατά την περίοδο της μεταπολίτευσης, κυρίως σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Σημαντική δράση αποτέλεσε η «Ομάδα Γυναικείων Σπουδών», του ΑΠΘ, η οποία ιδρύθηκε το 1983. Παράλληλα, συμπεριλήφθηκαν στα ακαδημαϊκά προγράμματα σπουδών μαθήματα με περιεχόμενο ζητήματα φύλου και ισότητας, από τη δεκαετία του 1980 και έπειτα. Μάλιστα, από τη δεκαετία του 2000, θεσμοθετήθηκαν οι Σπουδές Φύλου στα ελληνικά ΑΕΙ.

Σύμφωνα με τον Ν. 4589/2019, ορίστηκε από την Σύγκλητο κάθε πανεπιστημίου η δημιουργία Επιτροπών Ισότητας των Φύλων, με σκοπό την καταπολέμηση των κοινωνικών διακρίσεων και την προάσπιση της έμφυλης ισότητας στο πλαίσιο της πανεπιστημιακής κοινότητας, σε επίπεδο σπουδών, έρευνας και εργασίας. Έτσι, γνωστά ΑΕΙ της Ελλάδας μεταξύ των οποίων, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Πανεπιστήμιο Πατρών, το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Αιγαίου και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας έχουν συγκροτήσει τέτοιες επιτροπές. Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με το Π.Θ., η Επιτροπή Ισότητας των Φύλων μετονομάστηκε σε Επιτροπή Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης Διακρίσεων (Ε.Ι.Φ.Κ.Δ.) και ιδρύθηκε το 2021 για την προώθηση και την διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης ανάμεσα στα δύο φύλα, όπως φαίνεται στις επίσημες ιστοσελίδες των πανεπιστημίων⁴.

3.2.2 Φεμινιστική Γλωσσολογία: Εκπρόσωποι στον ελλαδικό χώρο

Η σχέση γλώσσας και φύλου, αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης και για άλλους κλάδους, εκτός του Φεμινισμού και της Γλωσσολογίας, όπως η Φιλοσοφία και η Ψυχανάλυση. Σημαντική εκπρόσωπος αυτής της θέσης ήταν η Judith Butler, της

⁴ <https://www.uth.gr/zoi/ypostirixi/epitropi-isotitas-ton-fylon-kai-katapolemissis-ton-diakriseon>
<https://www.auth.gr/committee/com-gaei/>
<https://www.upatras.gr/upatras/administration/epitropi-isotitas-ton-fylon/>

οποίας το έργο για την επιτελεσματικότητα του φύλου, αποτέλεσε παρακαταθήκη για τη σύγχρονη κοινωνιογλωσσολογική έρευνα, επί του αντικειμένου αυτού.

Κύριοι/ες εκπρόσωποι στην ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα είναι: η Θεοδοσία-Σούλα Παυλίδου, η Μαριάνθη Μακρή- Τσιλιπάκου, και η Ρούλα Τσοκαλίδου, καθηγήτριες του ΑΠΘ, καθώς και ο Κώστας Κανάκης και η Μαριάνθη Γεωργαλίδου του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό, είναι το έργο και η συμβολή της Αγγελικής Αλβανούδη, η οποία έχοντας 10ετή εμπειρία στον χώρο της έρευνας, ασχολείται εξειδικευμένα με θέμα που αφορούν τη γλώσσα και το φύλο.

3.2.3 Φεμινιστικά «κύματα» & κοινωνιογλωσσολογική προσέγγιση

Το «πρώτο κύμα» του φεμινισμού, γεννήθηκε, στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, με σκοπό οι γυναίκες της εποχής να λάβουν τα νομικά και τα αστικά δικαιώματά τους και ολοκληρώνεται με την επανάσταση για το δικαίωμα της γυναικείας ψήφου το 1920. Το «δεύτερο κύμα», αποτελεί τη συνέχεια του πρώτου και μετονομάστηκε από τις ίδιες τις ακτιβίστριες με στόχο την υπογράμμιση του κινήματος και την ανάδειξη πιο ριζοσπαστικών αντιλήψεων. Το «τρίτο κύμα» εμφανίζεται στις αρχές της δεκαετίας του '90, όπου ακτιβίστριες θέλησαν να εκφράσουν μια διαφορετική φεμινιστική προσέγγιση από εκείνη του δεύτερου κύματος. Αυτό το τρίτο κύμα είναι αμφισβητήσιμο ως προς την ύπαρξή του καθώς οι απόψεις διίστανται. Κάποιοι/κάποιες υποστηρίζουν ότι υπάρχει και ονομάζεται *μετα-φεμινισμός*. Άλλοι/άλλες του προσδίδουν τον τίτλο του *μετα-δομιστικού φεμινισμού* με σκοπό τον επαναπροσδιορισμό της θηλυκότητας εκτός των ορίων των ήδη υπαρχουσών αντικρούσεων ανάμεσα στο βιολογικό και το κοινωνικό φύλο αλλά και τη σεξουαλικότητα γενικά.

Το έργο της Lakoff (1975), που σχετίζεται με τη γλώσσα και την κοινωνική θέση της γυναίκας, αποτελεί σημείο κατατεθέν στις συζητήσεις που σχετίζονται με την έμφυλη διάσταση του λόγου. Ασχολείται με τον «ιζηματοποιημένο» σεξισμό, δηλαδή το γλωσσικό σεξισμό, μέσω του οποίου αναπαράγονται στερεοτυπικές αντιλήψεις που σχετίζονται με τους ρόλους και κατ' επέκταση την διάκριση των φύλων. Παράλληλα, με τις λεξιλογικές κατασκευές, οι οποίες προσδίδουν στα φύλα ιδιότητα και αξία. Σκοπός της είναι η ανάδειξη των «ορθών» τύπων ανάλογα με το κοινό στο οποίο αναφερόμαστε. Τέλος, όσον

αφορά την ομιλία, εστιάζει στο ύφος και στο τρόπο με τον οποίο θα επιλέξει κάποιος/-α ανάμεσα στα δύο φύλα, για να πραγματοποιήσει τις επικοινωνιακές του/της ανάγκες. Αναφορικά με τη φύση του δεύτερου κύματος της Φεμινιστικής Γλωσσολογίας, τηρείται μια ητική- ουσιοκρατική προσέγγιση.

Το τρίτο κύμα της Φεμινιστικής Γλωσσολογίας, προσεγγίζεται ημικά και σχετίζεται με τη θεωρία της κοινωνικής κατασκευής. Όπως είδαμε το δεύτερο κύμα εστιάζει στην ανάλυση του λόγου, ενώ αυτό το κύμα εστιάζει στην ανάλυση δεδομένων συνομιλίας, μέσω του ειδικού κλάδου (ΑΣ) και τον λανθάνοντα σεξιστικό λόγο, κυρίως, μέσω της ΚΑΛ. Ο λανθάνων σεξιστικός λόγος, αναλύει προσβλητικές συμπεριφορές απέναντι στα άτομα, βάσει του φύλου τους και της σεξουαλικότητάς τους.

3.3. Σεξισμός στη γλώσσα/ γλωσσικός σεξισμός

Ως φαινόμενο, ο *σεξισμός* ή πιο σωστά *σεξουαλικός ρατσισμός* αφορά στην πρακτική, κατά την οποία τα άτομα, υποβαθμίζονται με γνώμονα το φύλο τους. Η διάκριση εναντίον ενός φύλου, και πιο συχνά του γυναικείου πηγάζει από τις κοινωνικές προκαταλήψεις για τις γυναίκες που δυστυχώς ρίζωσαν και στις γλωσσικές πτυχές. Υπάρχουν τρία είδη σεξισμού, ανάλογα με τον βαθμό που διαφαίνεται αυτή η έμφυλη διάκριση. Αρχικά, ο ορατός σεξισμός (*blatant*) είναι εκείνος ο οποίος φανερώνει την άνιση αντιμετώπιση σε βάρος των γυναικών ξεκάθαρα ενώ ο λανθάνων (*covert*) σεξισμός παραμένει σκοπίμως μη ορατός. Από την άλλη, ο ευγενής (*subtle*) σεξισμός δεν γίνεται από όλους/όλες αντιληπτός, εκλαμβάνεται ως «κανονικός» και επομένως φαίνεται ως «φυσιολογικός». Σε αντίθεση με τον λανθάνοντα (*covert*), ο ευγενής (*subtle*) σεξισμός δεν έχει ως σκοπό να ενισχύσει τη διάκριση αυτή, παρόλα αυτά είναι η επικρατέστερη μορφή σεξισμού στη γλώσσα και πηγάζει από την έλλειψη γνώσης σχετικά με αυτόν (Benokraitis & Feagis, 1999). Όπως αναφέρει και η Sara Mills (2008), η ανάλυση του ευγενή σεξισμού είναι πολύ πιο αναγκαία σε σχέση με αυτή του ορατού, καθώς στην περίπτωση του πρώτου δεν είναι πάντοτε εύκολος ο εντοπισμός του.

Ο γλωσσικός σεξισμός είναι το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα ευγενή (*subtle*) σεξισμού, ο οποίος συμβάλλει στην αναπαραγωγή των έμφυλων κοινωνικών διακρίσεων ανάμεσα στα δύο φύλα (Crawford, 2001). Μέσω της

γλώσσας, ο σεξισμός, δηλαδή η διάκριση κατά των γυναικών πραγματώνεται μέσω της γραμματικής, της σύνταξης και της σημασιολογίας των γλωσσικών όρων. Έτσι, πλέον μιλάμε για γλωσσικό σεξισμό και ως σκοπός εμφανίζεται και πάλι η περιθωριοποίηση και η υποδεέστερη θέση των γυναικών έναντι του ανδρών (Τσοκαλίδου, 1996). Επομένως, σεξισμός τόσο ως κοινωνικό φαινόμενο όσο και ως διάκριση αποτυπώνεται και (ανα)παράγεται στην γλώσσα.

Η τριβή με την σεξιστική γλώσσα συμβαίνει από πολύ νεαρή ηλικία καθώς παρουσιάζεται ως «φυσιολογική» και πολλές φορές καταλήγει να θεωρείται ως «γλωσσική συνήθεια» (Lips, 1997). Παρομοίως, και ο Blaubergs (1975) υποστηρίζει ότι ο σεξισμός στην γλώσσα (sexism in language) είτε αποτελεί την αντανάκλαση της κοινωνίας είτε ενισχύει τον κοινωνικό σεξισμό, η ύπαρξή του επιβεβαιώνεται από την προσβασιμότητα των παιδιών σε αυτόν (availability as linguistic input), όταν μαθαίνουν μια γλώσσα. Συνεπώς, για να περιοριστεί -αν όχι να εξαλειφθεί- ο σεξιστικός λόγος είναι απαραίτητη η εφαρμογή μιας νέας γλωσσικής πρακτικής (Toolan, 1996). Με λίγα λόγια, όσο κρίσιμο είναι να εντοπίζεται και να καταρρίπτεται ο σεξισμός στην γλώσσα αλλά τόσο είναι και το να υπάρξει μια νέα νόρμα, η οποία θα εξυπηρετεί στην πράξη και έμφυλους-κοινωνικούς σκοπούς (Τσοκαλίδου, 1999).

Ένας τρόπος, λοιπόν, για να υπάρξει αλλαγή είναι η χρήση των γυναικείων (feminine) όρων. Με αυτήν την στρατηγική θα αναπτυχθεί η ορατότητα των γυναικών και μέσω της γλώσσας αλλά παράλληλα θα βοηθήσει στην κατάρριψη των στερεοτύπων γύρω από αυτούς (Adamsky, 1976). Ο γλωσσικός σεξισμός, ή διαφορετικά η σεξιστική γλώσσα, σχετίζεται άμεσα με το γραμματικό γένος, που κατά βάση και γενικευτικά χρησιμοποιείται το αρσενικό ακόμη και αν αναφέρεται ή προσδιορίζει και τα δύο φύλα. Πολλές φορές, η γενικευμένη χρήση του αρσενικού γένους στον λόγο (discourse) παρουσιάζεται ως ο γλωσσικός «κανόνας». Η φυσικοποίηση της ανδρικής κυριαρχίας ωστόσο δεν είναι λογική καθώς υπάρχουν και οι θηλυκοί τύποι, απλώς πρόκειται για τη διατήρηση ενός ιστορικοκοινωνικού στερεοτύπου (Cameron & Frazer, 1988), καθώς κάποτε οι γυναίκες δεν είχαν δικαίωμα στον λόγο και τα κοινά. Έτσι, η χρήση σεξιστικής γλώσσας φέρνει ως συνέπεια την επικράτηση του σεξιστικού λόγου σε κάθε φάσμα (δημόσιος, διαδικτυακός, πολιτικός χώρος).

3.4 Σεξιστικός λόγος

Ως Λόγος νοείται «το αφηρημένο γλωσσικό σύστημα που κατέχουν από κοινού όλα τα μέλη μιας γλωσσικής κοινότητας και που τους επιτρέπει να συνεννοούνται μεταξύ τους» (Φιλίππακη-Warburton, 1990:31). Ο σεξιστικός λόγος είναι δύσκολο να οριστεί καθώς τα όριά του δεν είναι διακριτά και κάποιες φορές έχει πολλές προεκτάσεις, μια εκ των οποίων είναι και η γλωσσικό σεξισμό. Μέσω αυτού, (ανα)παράγονται έμφυλες διακρίσεις, βάσει των οποίων οι γυναίκες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τους άνδρες. Μάλιστα, επανερχόμενη στον ευγενή σεξισμό γίνεται αντιληπτό ότι ακόμη και γυναίκες έχουν εσωτερικεύσει τα πατριαρχικά μοντέλα και την ανισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα, που είναι δύσκολο να τον εντοπίσουν ή να μην το χρησιμοποιούν. Ταυτόχρονα, αξίζει να σημειωθεί ότι οι γυναίκες όταν χρησιμοποιούν τον Λόγο (discourse) είναι πιο ευγενικές σε σχέση με τους άνδρες, των οποίων ο Λόγος χαρακτηρίζεται ως πιο αυταρχικός και απότομος, ακριβώς επειδή τόσο στη γλώσσα όσο και στον λόγο αυτή η διάκριση και ανισότητα έχει μετατοπιστεί από την κοινωνική πραγματικότητα στη γλωσσική συμπεριφορά (Mills, 2003).

Ως σεξιστικός λόγος, βάσει του 2^{ου} κύματος της Φεμινιστικής Γλωσσολογίας, χαρακτηρίζεται η χρήση γλωσσικών δομών, οι οποίες δημιουργούν έδαφος για έμφυλες διακρίσεις (Γεωργαλίδου, 2020), ενώ το 3^ο κύμα εστιάζει στην ανάλυση του συγκεκριμένου σεξισμού (Mills, 2003). Η ιστορία του σεξιστικού λόγου είναι κατά βάση η ιστορία της ανδρικής κυριαρχίας, η οποία δημιούργησε σχέσεις εξουσίας και σεξουαλική υποταγή σε βάρος των γυναικών (Nielsen, 2004). Οι γυναίκες έρχονται αντιμέτωπες με σεξιστικά σχόλια (και άλλοτε μίσους) σε κάθε πτυχή της κοινωνικής τους αλληλεπίδρασης.

Οι έμφυλοι λόγοι (gendered discourses), από την άλλη, εμφανίζονται ως μέσο (ανα)παραγωγής της ανισότητας τόσο ως προς τους ρόλους όσο και ως προς τις κοινωνικές ταυτότητες των έμφυλων υποκειμένων. Στη μελέτη της, η Γεωργαλίδου (2020:363) διαπιστώνει ότι οι «απροκάλυπτες και έμμεσες σεξιστικές κατηγοριοποιήσεις που συνδέονται με πατριαρχικές ιδεολογίες εκφράζονται στον λόγο -ιδιωτικό και δημόσιο- και επιχειρούν να καταστήσουν τις γυναίκες μη ορατές» ενώ παράλληλα η κατάχρηση του υποτιθέμενου «ορθού» γραμματικού τύπου (η κυριαρχία του αρσενικού γραμματικού γένους) είναι συνυφασμένη με τις κοινωνιογλωσσικές διαστάσεις και καταλήγει στο αντίκτυπο

του γραμματικού γένους (Αλβανούδη, 2014), το οποίο διαμορφώνει «νοητικές αναπαραστάσεις κυριαρχίας των ανδρών στον δημόσιο κοινωνικό χώρο» (Γεωργαλίδου, 2020:368). Έτσι, η ελληνική γλώσσα παρουσιάζει παγιωμένες σεξιστικές εκφράσεις (Τσοκαλίδου, 1999), οι οποίες με τη σειρά τους πηγάζουν από τα κοινωνικοπολιτικά δεδομένα της κοινωνίας.

3.4.1 Σεξιστικός λόγος και ΜΚΔ

Οι έμφυλοι λόγοι εμφανίζονται, μεταξύ άλλων, και στα κείμενα των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης. (Ασημακόπουλος & Σεραφής, 2020· Κανάκης, 2008). Πιο συγκεκριμένα, ο Κανάκης (2008), στη μελέτη του για το πώς κατασκευάζεται γλωσσικά η αρσενικότητα και η σεξουαλικότητα στο διαδίκτυο διαπιστώνει ότι αναπαράγεται σεξιστικός λόγος με τη μορφή υποτιμητικών επιθέτων (θηλυπρεπής, γυναικωτός), τα οποία προσδιορίζουν, στην προκειμένη περίπτωση, ομοφυλόφιλους άνδρες. Η θηλυκότητα παρουσιάζεται ως στίγμα και οι ομοφυλόφιλοι άνδρες απαξιώνονται, σε άμεση συνάρτηση με την απαξίωση του γυναικείου φύλου. Ταυτόχρονα, η θηλυπρέπεια συνδέεται με την ομορφιά, ενώ δεν πρόκειται για δύο συγκλίνουσες έννοιες, αλλά και οι δύο είναι συνυφασμένες γενικότερα με την επιθυμία/πόθο.

Οι Ασημακόπουλος & Σεραφής (2020), με τη δική τους έρευνα, σχετικά με ομοφοβικά σχόλια στο διαδίκτυο, συμπληρώνουν και άλλες επικοινωνιακές πρακτικές που αναπαράγουν σεξιστικό λόγο, όπως προσβλητικές εκφράσεις, αυθαίρετες γενικεύσεις, στερεότυπα, μεταφορές, σαρκασμό ή χιούμορ. Ακόμη, οι McPhillips & Speer (2015) διαπιστώνουν ότι και η χρήση ειρωνείας αποτελεί χαρακτηριστικό του σεξιστικού λόγου. Συγκεκριμένα στην έρευνά τους, εντόπισαν την ειρωνεία ως τεχνική του σεξιστικού λόγου, στοχεύοντας στη μη συμμετοχή των γυναικών στον αθλητισμό, επειδή «προσέχουν» την εμφάνισή τους ή/και είναι ευαίσθητες. Επιπλέον, η Γεωργάλου (2020), στη δική της μελέτη διαπιστώνει ότι στα ΜΚΔ κατασκευάζονται και αποδομούνται ταυτότητες τόσο από τα άτομα που αναρτούν όσο και από τα άτομα που σχολιάζουν, με πιο χαρακτηριστική την κατασκευή ταυτότητας μέσω στιγμιότυπων, δηλαδή με βάση αυτού που φαινομενικά υπάρχει ή γίνεται όπως κατασκευάζεται από μία ανάρτηση.

Παράλληλα, ο σεξιστικός λόγος στοχεύει στην αντικειμενοποίηση των γυναικών, με αναφορά στη θηλυκή εμφάνιση. Η ανοιχτότητα στα ΜΚΔ έχει επιτρέψει το φαινόμενο αυτό να αναπαράγεται και να οξύνεται ολοένα και περισσότερο. Οι Κανάκης (2008) και Ασημακόπουλος & Σεραφής (2020) διαπιστώνουν ότι τα κείμενα στο διαδίκτυο χαρακτηρίζονται από έναν συνδυασμό γραπτότητας και προφορικότητας, ενώ παράλληλα, το γεγονός ότι διατηρείται η ανωνυμία των χρηστών σε συνύφανση με την αμεσότητα του διαδικτύου, καθιστά τον λόγο πιο τολμηρό. Μια σχετική τεχνική σεξιστικού λόγου στα ΜΚΔ αποτελεί η χρήση των emoticons. Όπως φαίνεται στην έρευνα της López-Gutiérrez (2022), τα emoticons απαρτίζουν ένα μεγάλο μέρος της μη λεκτικής επικοινωνίας των ΜΚΔ, ωστόσο, στην περίπτωση του σεξιστικού λόγου, αποκτούν μια συγκαλυμμένη, μη κυριολεκτική ερμηνεία. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα παραθέτει το emoticon με την μελιτζάνα, το οποίο αναφέρεται, σε αυτή την περίπτωση, όχι στο λαχανικό καθαυτό αλλά στο ανδρικό μόριο.

Ταυτόχρονα, στην μελέτη της Plemenitaš (2017), η έμφυλη υποτίμηση εκφράζεται με έμφυλες προσβολές, βάσει των οποίων στοχοποιούνται κατά βάση οι γυναίκες. Αυτές οι προσβολές εκφράζονται με μεταφορές και η γυναίκα σε αυτή την περίπτωση παρομοιάζεται συχνά με ζώο, πόρνη και το καθαυτό γυναικείο αναπαραγωγικό όργανο. Όπως αναφέρεται και στο Lex Humanitariae⁵, τα ΜΚΔ φυσικοποιούν τόσο τη βία όσο και τον μισογυνισμό, καθώς σε αυτά οι γυναίκες «πρέπει» να εκπληρώνουν τις επιθυμίες του άνδρα. Σε αυτή την περίπτωση τα ΜΚΔ αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για την αντικειμενοποίηση των γυναικών μέσα από χυδαία σχόλια.

Ο σεξιστικός λόγος μετατρέπεται σε μισογυνιστικό λόγο, ο οποίος εκφράζει την εχθρότητα των ανδρών προς τις γυναίκες, σε μια κατά κόρον πατριαρχική, ανδροκρατούμενη κοινωνία. Η σεξιστική ρητορική αποτελεί ξεκάθαρο παράδειγμα της καταπίεσης των γυναικών χωρίς να είναι βίαιη, σε αντίθεση με την μισογυνιστική ρητορική, η οποία είναι εξίσου καταπιεστική όσο και βίαιη, και αυτή είναι η ειδοποιός διαφορά τους (Richardson-Self, 2018). Η γλώσσα, λοιπόν, μπορεί να δικαιωνίσει ή/και δικαιολογήσει περιπτώσεις

⁵ <http://lexhumanitariae.co.in/wp-content/uploads/2020/12/VOLUME-I-ISSUE-IV-OCTOBER-2020.pdf#page=56>

αποκλεισμού ή βίας προς μια (ευάλωτη) κοινωνική ομάδα (Ασημακόπουλος & Σεραφής, 2020), γεγονός που επιβεβαιώνει η χρήση του σεξιστικού λόγου. Οι λόγοι για την αρσενικότητα και τη θηλυκότητα ορίζουν και κατασκευάζουν πώς άνδρες και γυναίκες οφείλουν να συμπεριφέρονται εντός ενός συγκεκριμένου πλαισίου, όταν «αυτοπροσδιορίζονται ως έμφυλα υποκείμενα» (Mills, 2008:7).

3.4.2 Ρητορική μίσους (hate speech)

Η ρητορική μίσους είναι ένα φαινόμενο, το οποίο αφορά τόσο κοινωνικές όσο και πολιτικές πτυχές της ανθρώπινης ζωής. Εκτός αυτού, λαμβάνει χώρα, πλέον, και στον διαδικτυακό κόσμο, απορρέοντας μέσα από καταστάσεις, που είναι άμεσα συνυφασμένες με την κοινωνία (Σιμίτση, 2020). Παρόλο που δεν υφίσταται ένας πλήρης και ολοκληρωμένος ορισμός για την ρητορική του μίσους στο διαδίκτυο, το Διεθνές Δίκτυο κατά του Μίσους στον Κυβερνοχώρο (INACH, 2016), παραθέτει ότι η ρητορική του μίσους στο διαδίκτυο περιλαμβάνει την εκδήλωση κάθε είδους δημόσιας διάκρισης, δυσφήμισης, διαχωρισμού, βίας ή/και μίσους, είτε αυτό συμβαίνει εκούσια είτε ακούσια και συνήθως αναφέρεται στη φυλή, τη θρησκεία, τη γλώσσα, την εθνικότητα, το φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τις πολιτικές πεποιθήσεις, την κοινωνική θέση, την ηλικία ή ακόμη και την αναπηρία ενός ατόμου κ.ο.κ (INACH, 2016).

Σύμφωνα με την Οικονόμου (2019), αντώνυμο της ρητορικής του μίσους είναι η ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης, η οποία, μάλιστα, αποτελεί ένα θεμελιώδες και κατοχυρωμένο δικαίωμα κάθε ατόμου. Παρόλα αυτά, προκειμένου η ελευθερία της έκφρασης να μην προσβάλλει τα υπόλοιπα θεμελιωμένα ανθρώπινα δικαιώματα, τοποθετήθηκαν αρκετοί περιορισμοί, όπως ρητά αναγράφονται και στο εγχειρίδιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, για την ρητορική του μίσους (Weber, 2009). Βέβαια, στα ΜΚΔ, είναι σύνηθες φαινόμενο η έντονη εμφάνιση του μισαλλόδοξου λόγου, καθώς αυτά αποτελούν πλέον μία κύρια πηγή πληροφοριών. Ως αποτέλεσμα, η ρητορική του μίσους στα ΜΚΔ συχνά «βαπτίζεται» ως ελευθερία γνώμης και έκφρασης, και παρά τους υπάρχοντες περιορισμούς, δημιουργούνται προβληματισμοί, σε σχέση με την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος (United Nations, 2019).

Όπως αναφέρεται, ξεκάθαρα, και στον ορισμό της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, ο μισογυνισμός και ο σεξισμός, ως κοινωνικά φαινόμενα, συνδέονται άμεσα με την ρητορική του μίσους (Weber, 2009). Ειδικότερα, το Συμβούλιο της Ευρώπης, με αφορμή την έξαρση των προαναφερόμενων φαινομένων, κάνει λόγο για την σεξιστική ρητορική μίσους, η οποία έχει ως βάση το βιολογικό φύλο και, κατά κύριο λόγο, τοποθετεί στο στόχαστρο γυναίκες σε νεαρή ηλικία, γυναίκες στα ΜΚΔ, γυναίκες φεμινίστριες και τέλος, γυναίκες που ασχολούνται με την πολιτική, χωρίς, βέβαια, να αποκλείεται οποιαδήποτε άλλη γυναίκα (Council of Europe, 2016).

Ο σεξιστικός λόγος, στην ακραία του μορφή, μετατρέπεται σε σεξιστική ρητορική μίσους, ειδικότερα στα ΜΚΔ. Για να καταστεί σαφής η σεξιστική ρητορική μίσους, χρειάζεται να πρώτα να λάβουμε υπόψη τη ρητορική μίσους. Ο λόγος του μίσους, ο οποίος είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τη ρητορική μίσους στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, από τον ΟΗΕ, ορίζεται ως ο «δημόσιος λόγος που παρακινεί τους ακροατές του να αναπτύξουν μία στάση διάκρισης, μίσους ή και βίας κατά των μελών μια ομάδας μόνο και μόνο εξαιτίας του θεμελιώδους χαρακτηριστικού που τα ενσωματώνει σε αυτή». Αυτός ο ορισμός αφορά στη νομική υπόσταση του όρου, ωστόσο ως κοινωνιογλωσσικό φαινόμενο χρειάζεται να εξεταστεί σε σχέση με τον λόγο διάκρισης, μέσω του οποίου διαφαίνονται οι διαφορές στις ταυτότητες του «εμείς» και οι «άλλοι» (Ασημακόπουλος & Σεραφής, 2020).

Τα τελευταία χρόνια, τα ΜΚΔ αποτελούν πρόσφορο έδαφος για την αναπαραγωγή ρητορικής μίσους. Η ραγδαία αύξησή της οφείλεται στην εύκολη και γρήγορη πρόσβαση στο διαδίκτυο και στη δυνατότητα διατήρησης της ανωνυμίας του/της κάθε χρήστη/χρήστρια (Cohen-Almagor, 2011). Η ρητορική μίσους σχετικά με την έμφυλη διάκριση είναι κοινό φαινόμενο στα ΜΚΔ, όπου μέσω βίντεο, αστείων, φωτογραφιών και τα δύο φύλα, εξευτελίζονται και χλευάζονται. Μεταξύ ανδρών και γυναικών, που δημιουργούν ομάδες μίσους, επικρατεί λεκτικός «πόλεμος», ως προς το ποια ομάδα θα προσβάλλει, μειώσει περισσότερο την άλλη (Hussain, Azim, Phatti & Gulfam, 2021). Ωστόσο, η σεξιστική ρητορική μίσους, προσβάλλει και μειώνει κατά βάση το γυναικείο φύλο, με σκοπό τον εξευτελισμό και την αντικειμενοποίησή του (Hussain et.al., 2021) καθώς και την απαξίωση των ικανοτήτων του, με στόχο τον έλεγχο

του προκειμένου να εμείνει στα δεδομένα κοινωνικά πρότυπα (Richardson-Self, 2018).

Στην σεξιστική ρητορική μίσους εντάσσεται και το slut-shaming, μια πρακτική επίθεσης προς τις γυναίκες για την σεξουαλική τους δραστηριότητα, οι οποίες αποκαλούνται ως «πόρνες» ή με αντίστοιχους χαρακτηρισμούς (Papp, Hagerman, Erchull, Liss, Miles-McLean & Robertson, 2015). Αυτό το φαινόμενο παρατηρείται συχνά στον χώρο του διαδικτύου και συγκεκριμένα στα ΜΚΔ και τα τελευταία χρόνια, έχει οξυνθεί καθώς οι νέοι/νέες ολοένα και περισσότερο έχουν πρόσβαση και χρησιμοποιούν σε μεγάλο βαθμό αυτά τα μέσα (Lenhart, 2015· Ringrose, 2011). Ο Richardson-Self (2018) προσθέτει ότι μια προέκταση του slut-shaming είναι και ο διαχωρισμός σε «καλές» και «κακές» γυναίκες, με ρίζες στον μισογυνισμό. Πιο συγκεκριμένα, οι γυναίκες διαχωρίζονται σε αυτές τις κατηγορίες και οι δεύτερες «τιμωρούνται» και αντικειμενοποιούνται επειδή ακριβώς «ανήκουν» σε αυτή την κατηγορία, και συνήθως χαρακτηρίζονται ως «πόρνες».

Παράλληλα, μια ακόμη τεχνική της σεξιστικής ρητορικής μίσους είναι το gender trolling, το οποίο, όπως διαπιστώνουν στη μελέτη τους, οι Lumsden & Morgan (2017), στοχεύει, κατά κύριο λόγο, τις γυναίκες και συνήθως εμφανίζεται με την μορφή απειλών, με σκοπό τον αποκλεισμό τους από τα ΜΚΔ. Στην περίπτωση των γυναικών, όμως, που διατηρούν τη σιωπή τους σχετικά με το gender trolling, η χρήση αυτού θέτει ως στόχο την επανατοποθέτησή τους στα πατριαρχικά στερεοτυπικά μοντέλα, που θέλουν τη γυναίκα σε υποδεέστερη θέση. Εν αντιθέσει, εκείνες που εναντιώνονται σε αυτό στοχοποιούνται περισσότερο και αντικειμενοποιούνται.

Άλλη μια τεχνική σεξιστικής ρητορικής μίσους αποτελεί το victim-blaming, το οποίο συνδέεται και τις δύο προηγούμενες τεχνικές. Όπως αναφέρουν οι Anderson, Beattie & Spencer (2001) στη δική τους έρευνα, το victim-blaming στοχοποιεί θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, τα οποία, κατά κύριο λόγο, είναι γυναίκες ή άτομα που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες, και μετατοπίζουν την ευθύνη από τον θύτη στο θύμα. Σεξιστικές πρακτικές σχετικά με τη σεξουαλικότητα ή τον τρόπο που επιλέγουν να ντύνονται αποτελούν μέρος αυτής της πρακτικής.

4. Μεθοδολογία

4.1 Ερευνητική μέθοδος: μελέτες περίπτωσης

Για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας ακολουθήθηκε ποιοτική προσέγγιση. Συγκεκριμένα πρόκειται για μελέτες περίπτωσης των δημόσιων προφίλ στο Instagram και το Tiktok δύο ελληνίδων influencers. Δημιουργήθηκε ένα corpus με ψηφιακά κείμενα από δύο δημοφιλείς γυναίκες, οι οποίες είναι κοινωνικά και διαδικτυακά ενεργές. Η επιλογή αυτών των δύο περιπτώσεων αφορά πρωτίστως στο γεγονός ότι έχουν μεγάλο αριθμό ακολούθων και άρα μεγαλύτερο αριθμό χρηστών/χρηστριών τους/τις οποίους/ες μπορεί να επηρεάζουν. Δευτερευόντως, πρόκειται για περιπτώσεις όπου ο σεξιστικός λόγος είναι εμφανής καθώς αναπαράγεται τόσο από τις ίδιες, με τη δημοσίευση αναρτήσεων, όσο και προς αυτές από χρήστες/χρήστριες, με τη μορφή σχολίων. Μια γενίκευση που επικρατεί είναι ότι σεξιστικό λόγο παράγουν μόνο οι άνδρες, και έτσι η επιλογή γυναικών για την έρευνά μου δεν είναι καθόλου τυχαία προκειμένου να εξετάσω πως μια γυναίκα μπορεί είτε εν γνώσει είτε εν αγνοία της να παράγει και η ίδια σεξιστικό λόγο.

Οι δύο περιπτώσεις τις οποίες μελετάει η έρευνα είναι οι εξής:

1.Ιωάννα Τούνη

Η Ιωάννα Τούνη είναι Ελληνίδα influencer και μοντέλο, η οποία γεννήθηκε στις 10 Αυγούστου 1993 στη Ρόδο και μένει στη Θεσσαλονίκη. Έγινε ευρέως γνωστή από τη συμμετοχή της στο My Style Rocks το 2019 και έπειτα από την ενεργό της ενασχόληση με τα social media (Instagram, Tik Tok). Ένας ακόμη λόγος που βρέθηκε στα φώτα της δημοσιότητας ήταν, τον Ιούλιο του 2020, όταν δημοσιεύτηκε ένα βίντεο της ίδιας σε πιο προσωπικές στιγμές χωρίς τη θέληση/συγκατάθεσή της. Η υπόθεση είχε λάβει μεγάλες διαστάσεις, η ίδια κινήθηκε νομικά και είχε ανεβάσει ένα βίντεο στο YouTube, όπου μίλησε για αυτό ενώ αρκετοί/-ες γνωστοί/-ές δεν την υποστηρίζουν δημόσια.

Παράλληλα, πολλές φορές έρχεται αντιμέτωπη με σεξιστικά και μισογυνιστικά σχόλια, σχετικά με την υπόθεσή της, την έκθεση της προσωπικής της ζωής και τη δουλειά της. Ορισμένες φορές, λαμβάνει μηνύματα και σχόλια όχι μόνο για τα παραπάνω αλλά και το αν και κατά πόσο είναι «καλή» μάνα. Έχει ένα αγοράκι και μαζί με τον σύζυγό της, Δημήτρη Αλεξάνδρου, μένουν μαζί και

συχνά μοιράζονται προσωπικές στιγμές με το κοινό τους. Αυτό αποτελεί αφορμή για hate comments, τα οποία οι followers της κάθε φορά αντικρούουν. Ουκ ολίγες φορές γράφονται σχόλια, απευθυνόμενα στον Δημήτρη Αλεξάνδρου, λέγοντας πως μπορεί να είναι μαζί της καθώς κρίνουν ότι τον κάνει ρεζίλι και πατώντας στις εικασίες και υποθέσεις κάποιων.

2.Αφροδίτη Λατινοπούλου

Η Αφροδίτη Λατινοπούλου είναι Ελληνίδα νομικός και πρώην πολιτεύτρια της Νέας Δημοκρατίας, με καταγωγή από τη Θεσσαλονίκη και η οποία πολλάκις έχει προκαλέσει σφοδρές αντιδράσεις σχετικά με τις δημόσιες τοποθετήσεις τόσο όσον αφορά τα κοινά όσο, άλλες φορές, θίγοντας πιο «ευαίσθητα» θέματα. Είναι γεννημένη το 1991 και από μικρή ηλικία ασχολείται με τον αθλητισμό. Έως και σήμερα το τένις αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς της, ενώ μάλιστα έχει βραβευτεί στο παρελθόν και έχει φτάσει σε επίπεδο Πρωταθλητισμού. Ξεκίνησε τις σπουδές της το 2013 στη Νομική του ΑΠΘ και το 2017 αποφοίτησε. Το επόμενο έτος ξεκίνησε να εργάζεται ως ραδιοφωνική παραγωγός, οπότε ανακάλυψε ότι η επικοινωνία με τον κόσμο είναι κάτι που την χαρακτήριζε. Εν τω μεταξύ, ήδη από το 2017 είχε ξεκινήσει μια καμπάνια, εν ονόματι «Macedonian products made in Greece» για την προώθηση μακεδονικών προϊόντων. Μετά από αυτό, στις εκλογές του Ιουλίου του 2019 ανακοινώθηκε ως Υποψήφια Βουλευτρια Α΄ Θεσσαλονίκης με τη Νέα Δημοκρατία.

Έγινε ευρέως γνωστή από τις δημόσιες τοποθετήσεις της σχετικά με το γυναικείο σώμα και τα πρότυπα ομορφιάς, και αρκετές φορές μάλιστα γνωστές γυναίκες της ελληνικής showbiz είτε έχουν βρεθεί στο στόχαστρο από τη Λατινοπούλου είτε έχουν τοποθετηθεί εναντίον των απόψεων της πρώτης απαντώντας δημόσια προς στήριξη όλων των φυσιολογικών και μη τέλειων σημείων πάνω σε ένα γυναικείο σώμα. Στην πρώτη περίπτωση, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα σχόλια σε story της Λατινοπούλου για τη Δανάη Μπάρκα. Η τελευταία πέρυσι, είχε βρεθεί σε παραλία της Μυκόνου με τον κόσμο να την αποθεώνει την ίδια στιγμή που η Λατινοπούλου χρησιμοποιώντας τη φωτογραφία της Μπάρκα από την παραλία έκανε λόγο για τα αυξανόμενα επίπεδα παχυσαρκίας στην Ελλάδα, προσπαθώντας να επαναφέρει το κοινό «σε τάξη».

Στη δεύτερη περίπτωση, η Ελεονώρα Μελέτη απάντησε στο βίντεο «Η αξύριστη γυναικεία μασχάλη ως νέο πρότυπο ομορφιάς», όπου δεν αναφέρεται μόνο σε τρίχες αλλά και κυτταρίτιδα, ραγάδες, πανάδες, με την ίδια να ανεβάζει ένα story με μια φωτογραφία της και «εξηγώντας» πως απέκτησε αυτές τις αντιαισθητικές πανάδες (σύμφωνα με το βίντεο της Λατινοπούλου) μετά τη γέννηση της κόρης της. Οι ακραίες απόψεις της δεν περιορίζονται στην εξωτερική εμφάνιση των γυναικών αλλά υπάρχει ένα τεράστιο φάσμα από τις πολιτικές της απόψεις μέχρι τις τοποθετήσεις για την LGBTQ+ κοινότητα.

4.2 Σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της έρευνας είναι να διερευνήσει την κατασκευή της γυναίκας στα ΜΚΔ, μέσω της αναπαραγωγής του σεξιστικού λόγου και της σεξιστικής ρητορικής μίσους, τόσο από τις ίδιες τις γυναίκες που μελετώνται όσο και από την αντιμετώπισή τους από χρήστες/χρήστριες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Το κύριο ερευνητικό ερώτημα είναι:

Πώς κατασκευάζεται η γυναίκα μέσω σεξιστικού λόγου στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης;

Από το κύριο ερώτημα προκύπτουν τα εξής υποερωτήματα:

- Με ποιον τρόπο αναπαράγεται ο σεξιστικός λόγος από τις ίδιες τις γυναίκες;
- Με ποιον τρόπο αναπαράγεται ο σεξιστικός λόγος προς αυτές;
- Πώς η γυναίκα γίνεται φορέας/αντικείμενο σεξιστικής ρητορικής μίσους;

4.3 Συλλογή και ανάλυση δεδομένων

Για να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα παράχθηκε ένα corpus ψηφιακών πολυτροπικών κειμένων από τα προφίλ της Αφροδίτης Λατινοπούλου και της Ιωάννας Τούνη (Instagram, Tik Tok). Ανέτρεξα στα προφίλ τους έως και 2 χρόνια πριν (Ιανουάριος 2021-Απρίλιος 2023) και κάνοντας screenshots δημιούργησα ένα σύνολο κειμένων, 47 σε πληθυσμό. Τα κείμενα επιλέχθηκαν με κριτήριο την έντονη (ανα)παραγωγή σεξιστικού λόγου τόσο από τις ίδιες όσο και προς αυτές.

Η μονάδα ανάλυσης είναι το κείμενο. Ως κείμενο νοείται πρώτον κάθε post, τα οποία είναι πολυτροπικά κείμενα (φωτογραφία/ βίντεο, συνοδευτική

λεζάντα με γραπτό λόγο και emojis) και δεύτερον, κάθε ξεχωριστό σχόλιο (comment). Τα κείμενα αναλύθηκαν θεματικά και από την ανάλυση αναδύθηκαν τα εξής θέματα:

- Η γυναίκα ως πολιτικό υποκείμενο
- Η γυναίκα ως μητέρα ή/και συντρόφισσα
- Η γυναίκα- το γυναικείο σώμα ως αντικείμενο προς έκθεση ή/και πόθου-αποστροφής ή/και προς πώληση (εμπόρευμα)

5. Αποτελέσματα

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης των περιπτώσεων της Αφροδίτης Λατινοπούλου και Ιωάννας Τούνη. Αρχικά, οι ίδιες παράγουν λόγο, ο οποίος είναι κατά βάση σεξιστικός και μέσω αυτού αναπαράγουν, θελημένα ή μη, έμφυλα στερεότυπα. Παράλληλα, βρίσκονται και στην θέση της δέκτριας, καθώς, όπως θα αναλυθεί μετέπειτα, σχόλια χρηστών/χρηστριών χρησιμοποιούν σεξιστικό λόγο προς αυτές. Τέλος, παρουσιάζονται και παραδείγματα σεξιστικής ρητορικής μίσους κυρίως προς τις influencers και λιγότερο από μία influencer.

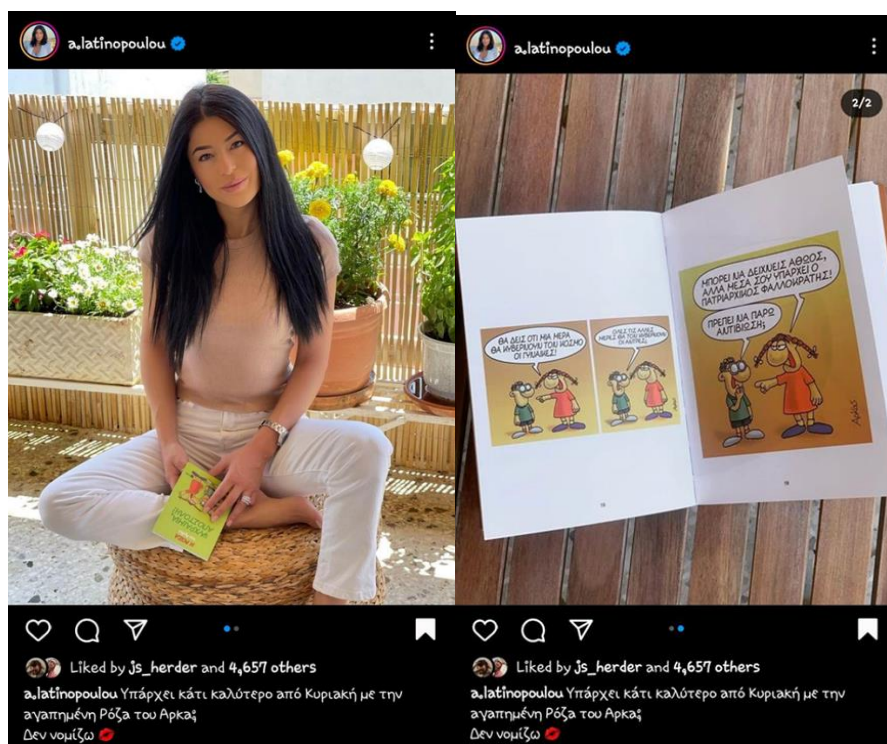
5.1 Οι influencers ως φορείς σεξιστικού λόγου

Σε πολλές περιπτώσεις των posts, ο λόγος και των δύο αυτών γυναικών που αρθρώνεται, χαρακτηρίζεται από σεξιστικά στερεότυπα σε σχέση με τη θέση, την εξωτερική εμφάνιση των γυναικών και τον ρόλο που διαδραματίζουν στα ΜΚΔ. Μέσω των στερεοτύπων αυτών, οι δύο influencers κατασκευάζουν τη γυναίκα ως πολιτικό υποκείμενο με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, το γυναικείο σώμα, και κατ' επέκταση τη γυναίκα, ως αντικείμενο προς έκθεση ή /και προς πώληση ή και πόθου, και τη γυναίκα ως μητέρα.

5.1.1 Η γυναίκα ως πολιτικό υποκείμενο

Το γεγονός ότι η Λατινοπούλου είναι πολιτικά ενεργό πρόσωπο, σχετίζεται στενά με την εικόνα της εαυτής που κατασκευάζει στα ΜΚΔ. Συγκεκριμένα, στο Κείμενο 1, η ίδια εμφανίζεται ως αναγνώστρια ενός βιβλίου κόμικ, το οποίο έρχεται σε αντίστιξη με το φεμινιστικό κίνημα και τις φορείς του. Η συγκεκριμένη ανάρτηση (post) είναι ένα πολυτροπικό κείμενο, το οποίο περιλαμβάνει δύο φωτογραφίες και μία λεζάντα. Στην πρώτη φωτογραφία (αριστερά), η ίδια παρουσιάζεται να κάθεται στο μπαλκόνι της, έχοντας προσέξει την εξωτερική της εμφάνιση. Τα μαλλιά της είναι επιμελημένα, έχει ένα «φυσικό» μακιγιάζ, φοράει κοσμήματα και ποζάρει «θηλυκά». Κρατάει στα χέρια της το βιβλίο κόμικ «Η Ρόζα του Αρκά, Ψυχραιμία, Αποστολή!» (Αρκάς, 2019) το οποίο και απολαμβάνει διαβάζοντας ένα πρωί Κυριακής.. Η δεύτερη φωτογραφία (δεξιά) περιλαμβάνει ένα δισέλιδο του συγκεκριμένου κόμικ, με δύο διαφορετικά κόμικ στριπ. Οι φωτογραφίες συμπληρώνονται από μία σύντομη λεζάντα: *«Υπάρχει κάτι καλύτερο από Κυριακή με την αγαπημένη Ρόζα του Αρκά; Δεν νομίζω (emoji φιλάκι)».*

Κείμενο 1

Post της Αφροδίτης Λατινοπούλου στο Instagram, Ιούλιος 2021.

Λεζάντα

Υπάρχει κάτι καλύτερο από Κυριακή με την αγαπημένη Ρόζα του Αρκά; Δεν νομίζω (emoji φιλάκι & hashtags #instaphoto #Sunday #moments #photooftheday)

Comic Strip 1 (φωτογραφία δεξιά)

Ρόζα: Θα δεις ότι μια μέρα θα κυβερνούν τον κόσμο οι γυναίκες!

Αγόρι: Όλες τις άλλες μέρες θα τον κυβερνούν άντρες;

Comic Strip 2 (φωτογραφία δεξιά)

Ρόζα: Μπορεί να δείχνεις αθώος, αλλά μέσα σου υπάρχει ο πατριαρχικός φαλλοκράτης!

Αγόρι: Πρέπει να πάρω αντιβίωση;

Η ίδια εδώ, κατασκευάζεται ως πολιτικό πρόσωπο, το οποίο διαβάζει και ενημερώνεται και σε συνδυασμό με το περιεχόμενο της δεύτερης φωτογραφίας αποτυπώνει αυτή την πολιτική της εμπλοκή. Παράλληλα, κατασκευάζεται και ως σώμα, ως πρότυπο καθώς είναι «περιποιημένη», με καλό χτένισμα, μακιγιάζ και κοσμήματα, που και πάλι με την αυτή την εικόνα υποστηρίζει τον ρόλο της ως πολιτικός. Ως λεζάντα έχει επιλέξει να γράψει το εξής: «Υπάρχει κάτι καλύτερο

από Κυριακή με την αγαπημένη Ρόζα του Αρκά; Δεν νομίζω (emoji)». Δεν σχολιάζει κάτι σχετικά με το περιεχόμενο του βιβλίου που έχει επιλέξει. Παρ' όλα αυτά, από τα δύο comic strip αναδεικνύεται η θέση της για τον φεμινισμό, χωρίς να χρειάζεται περαιτέρω σχολιασμό από την ίδια. Ταυτόχρονα, η χρήση του emoji φιλάκι προσδίδει ένα πιο φιλικό και θηλυκό ύφος στην ανάρτησή της και κατ' επέκταση και στην ίδια, και παράλληλα επηρεάζει και την εικόνα της ως πολιτεύτριας.

Αυτή η εικόνα της θελκτικής, φιλικής και θηλυκής πολιτικού έρχεται σε αντίφαση με τη φεμινίστρια ηρωίδα του Αρκά, τη Ρόζα (φωτογραφία δεξιά). Η ηρωίδα Ρόζα παραπέμπει στις φεμινίστριες ή/και σε γυναίκες με το ίδιο όνομα με ριζοσπαστικές πολιτικές απόψεις (π.χ. Ρόζα Βελτ-Στράους, Ρόζα Πάρκς, Ρόζα Λούξεμπουργκ) και στην προκειμένη περίπτωση η επιλογή του ονόματος «Ρόζα» δεν είναι τυχαία, καθώς δεν πρόκειται για ένα κοινότυπο όνομα αλλά έχει τις ρίζες του σε μια άλλη πολιτική ιδεολογία από αυτή του δημιουργού του Αρκά και της ίδιας της Λατινοπούλου. Επίσης, είναι πιο μεγαλόσωμη από τον άνδρα, κάνοντας μια απειλητική χειρονομία, υπονοώντας ίσως το πώς φαίνονται οι φεμινίστριες, οι οποίες διεκδικούν τα πολιτικά τους δικαιώματα και έπειτα γενικευτικά αντιμετωπίζονται ως «παράλογες» που επιδιώκουν τον «πόλεμο των φύλων». Σημαντική είναι επίσης, η εμφάνιση της Ρόζας σε σχέση με αυτή της Λατινοπούλου καθώς η πρώτη ως φεμινίστρια, δεν είναι θηλυκή, φορά απλά ρούχα και έχει πλεξούδες τα μαλλιά της, ένα χτένισμα πιο «παιδικό». Μέσω αυτού, προσδίδει μια ανεμελιά και ίσως αφέλεια στην Ρόζα. Η Λατινοπούλου, από την άλλη, η οποία δεν τάσσεται με τις φεμινίστριες, παρουσιάζει ένα σοβαρό και επαγγελματικό παρουσιαστικό για την υποστήριξη του ρόλου της ως πολιτεύτριας.

Στο comic strip 1, παρατηρούμε την ειρωνεία ανάμεσα στα δύο πρόσωπα. Η πρώτη ομιλήτρια (πρόκειται για γυναικεία φιγούρα) αναφέρει ότι «οι γυναίκες μια μέρα θα κυβερνούν τον κόσμο», με την έννοια ότι κάποια στιγμή, πράγματι, θα έχουν αποκτήσει όλα εκείνα τα δικαιώματα που μέχρι και σήμερα δεν έχουν και θα μπορούν να συμμετέχουν όχι μόνο στα κοινά, αλλά μάλιστα να κατέχουν θέσεις κύρους, χωρίς όμως να αποτελούν την μειοψηφία. Το αγόρι παίρνει τα λόγια της πρώτης αυτούσια, ρωτώντας αν τις υπόλοιπες μέρες, εκτός αυτής της μιας που θα κυβερνούν οι γυναίκες, θα κυβερνά ο αντρικός πληθυσμός.

Προφανώς με την χρήση του «*μια μέρα*» η Ρόζα θέλει να δείξει τη χρονικότητα και το πότε όντως μια γυναίκα θα μπορεί και θα «έχει το δικαίωμα» να κυβερνήσει τον κόσμο. Ωστόσο, ο συνομιλητής της αντιλαμβάνεται την χρήση αυτή με την κυριολεκτική σημασία της μίας μέρας. Ο σεξιστικός λόγος γίνεται αντιληπτός με τη μορφή ειρωνείας, καθώς το αγόρι εσκεμμένα παίρνει κυριολεκτικά τα λόγια της Ρόζας.

Στο comic strip 2, τα πρόσωπα που συνομιλούν είναι τα ίδια, με τη Ρόζα να λέει ότι «*Μπορεί να δείχνεις αθώος, αλλά μέσα σου υπάρχει ο πατριαρχικός φαλλοκράτης!*». Αυτή φράση έχει ιδιαίτερη σημασία και ξεκινώντας από το «*μπορεί να φαίνεται αθώος*», που παραπέμπει στο ότι φαινομενικά και επιδερμικά υπό όποια περίσταση και να εξετασθεί και πόσο μάλλον ανδρών που κακοποιούν γυναίκες και οι περισσότερες δηλώσεις είναι του τύπου δεν του φαινόταν ή φαινόταν πολύ καλός. Παράλληλα, με το «*μέσα σου υπάρχει ο πατριαρχικός φαλλοκράτης!*» γίνεται αντιληπτό το γεγονός ότι η πατριαρχία και τα πρότυπά της δεν επηρεάζουν μόνο τις γυναίκες αλλά και τους άνδρες. Σε πολλές περιπτώσεις, η ίδια η κοινωνία κατευθύνει συμπεριφορές και καταλήγουν να υπάρχουν φαλλοκράτες, μερικοί εκ των οποίων δεν μπορούν να αντιληφθούν ούτε το τι σημαίνει αυτό πραγματικά, ούτε πότε όντως θεωρούν τους εαυτούς του ανώτερους και δρουν αναλόγως. Σε αυτή την κατηγορία, το αγόρι απαντάει με την ερώτηση «*Πρέπει να πάρω αντιβίωση;*». Η ερώτηση αυτή αποδομεί την κατηγορία της Ρόζας και υπονοεί ότι οι φεμινίστριες κατηγορούν τους άνδρες γενικευτικά και επιζητούν τον πόλεμο ανάμεσα στα δύο φύλα.

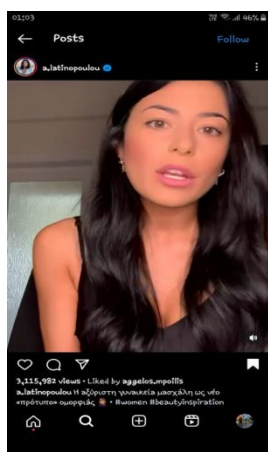
Αξίζει να σημειωθεί πως η επιλογή της Λατινοπούλου σχετικά με τους παραπάνω διαλόγους δείχνει και τις προσωπικές της πολιτικές πεποιθήσεις και πως η ίδια κατασκευάζει την εαυτή της ως πολιτεύτρια. Παράλληλα, και η ίδια η Ρόζα, ως χαρακτήρας του Αρκά, κατασκευάζεται σεξιστικά ως πολιτική προσωπικότητα, ενώ ο ίδιος ο δημιουργός έχει κατηγορηθεί για σεξιστικό και αντι-φεμινιστικό του λόγο (βλ. <https://parallaximag.gr/parallax-view/einai-arkas-foni-tis-alt-right-stin-ellada>). Η Ρόζα κατασκευάζεται ως φεμινίστρια, η οποία «κατηγορεί» την πατριαρχία, κάνοντας ορατή την χρήση του gender trolling. Αυτό που είναι έντονο στο συγκεκριμένο απόσπασμα του Αρκά και που η Λατινοπούλου έχει επιλέξει να φωτογραφίσει και να δημοσιεύσει είναι ότι η Ρόζα στην προκειμένη περίπτωση κατασκευάζεται ως πολιτικό πρόσωπο, από ένα αντι-

φεμινιστικό και σεξιστικό κόμικ, με συγκαλυμμένες αναφορές του συγγραφέα στις πολιτικές του απόψεις (<https://left.gr/news/o-arkas-kai-i-eytyhia-toy-misanthropismoy>). Επομένως, η ίδια ως πολιτικός, κατασκευάζει την εαυτή της θηλυκή, θελκτική και αντιτασσόμενη στις διαιρέσεις και τις κοινωνικές «αναταράξεις» που προκαλεί ο φεμινισμός.

5.1.2 Η γυναίκα – το γυναικείο σώμα ως αντικείμενο προς έκθεση ή/και πόθου ή/και προς πώληση (εμπόρευμα)

Ο αντιφεμινιστικός λόγος αναπαράγεται, επίσης, και εκτός της πολιτικής σφαίρας αναφορικά με το γυναικείο σώμα, την εμφάνιση και την επιτελεσματικότητά του. Η Λατινοπούλου, εμφανίζεται να ασκεί κριτική, όπως φαίνεται στο Κείμενο 2, στον τρόπο που οι γυναίκες επιλέγουν πλέον να παρουσιάζονται στο διαδίκτυο καταλύοντας τα κοινωνικά πρότυπα ομορφιάς και «τους κανόνες» που η κοινωνία άτυπα έχει θεσπίσει για την εμφάνισή τους. Το Κείμενο 2 είναι μια ανάρτηση της ίδιας, ένα βίντεο αυτή την φορά, στην οποία εμφανίζεται, φορώντας μια απλή μπλούζα, ένα ελαφρύ χτένισμα και μακιγιάζ, να εκφράζει την γνώμη της σχετικά με μια νέα τάση στα ΜΚΔ, σύμφωνα με την οποία γυναίκες κυρίως σταματούν να φιλτράρουν και να τελειοποιούν κάθε ανάρτησή τους. Έτσι, προβάλλουν και τα πιο «τσαλακωμένα» μέρη ή στοιχεία των σωμάτων τους ή μένουν αζύριστες, κάτι που φανερά ενόχλησε την Αφροδίτη Λατινοπούλου, η οποία έσπευσε να καταδικάσει αυτή την τάση. Καταδικάζει, δηλαδή, το γεγονός ότι οι γυναίκες καταρρίπτουν ακόμη ένα έμφυλο κοινωνικό στερεότυπο σχετικά με τα γυναικεία πρότυπα ομορφιάς.

Κείμενο 2

Post στο Instagram της Αφροδίτης Λατινοπούλου, Ιούλιος 2021, screenshot από video.

Λεζάντα:

Η αξύριστη γυναικεία μασχάλη ως νέο πρότυπο ομορφιάς (emoji ανθρώπακι σηκώνει τα χέρια με απορία & hashtags #women #beautyinspiration)

Απομαγνητοφωνημένο κείμενο:

«Το τελευταίο διάστημα παρατηρώ ότι υπάρχει μια τάση στα social media την οποία νομίζω ότι δεν πρέπει να αφήσουμε άλλο ασχολίαστη, διότι καταστρέφεται η κοσμοθεωρία μας, η κοινωνία μας και γενικότερα όλα όσα έχουμε μάθει. Πρόκειται για τις περιβόητες φωτογραφίες γυναικών, οι οποίες αναδεικνύουν τα τριχωτά σημεία του σώματος τους, εε αφήνουν τρίχες στα πόδια και το φωτογραφίζουν, τρίχες στην μασχάλη, τρίχες στο μουστάκι, ραγάδες, πανάδες, εε κυτταρίτιδα και οτιδήποτε άλλο αντιαισθητικό (με έμφαση) υπάρχει πάνω τους. Και αναρωτιέμαι στους άνδρες προφανώς και μπορεί να τους αρέσουν ή να αρέσουν αλλά ας αφήσουμε λίγο έξω το κομμάτι των ανδρών. Εγώ που είμαι γυναίκα, αισθάνομαι άβολα, αισθάνομαι ντροπή και απεχθάνομαι να βλέπω τέτοιου είδους φωτογραφίες, που είμαι γυναίκα. Δεν μου αρέσει όλο αυτό που βλέπω και δεν καταλαβαίνω αφού το αγαπάς τόσο πολύ το αξύριστο πόδι σου, εγώ γιατί πρέπει να το δω. Το βλέπεις εσύ και το χαίρεσαι, εγώ γιατί να το δω, γιατί προσπαθείς να μου περάσεις ότι όλο αυτό είναι πάρα πολύ όμορφο, και πάρα πολύ ωραία, και πάρα πολύ φυσιολογικό; Δεν είναι! Είναι άσχημο! Και βλέπουμε από την άλλη, συνεχώς τους άνδρες όλο ένα και περισσότερο να γέρνουν προς την γυναικεία φύση ή να ξυρίζονται παντού, όταν λέμε παντού παντού, βάφονται, φοράνε όλο ένα και περισσότερο γυναικεία ρούχα και γενικότερα κάνουν πράγματα, τα οποία συνηθίζουν να κάνουν οι γυναίκες. Από την άλλη, οι γυναίκες γέρνουν προς τους άνδρες, μένουν αξύριστες, προβάλλουν το ότι είναι αξύριστες, ντύνονται με oversized ρούχα και πολλές φορές με ανδρικά ρούχα και όλο αυτό θέλουν να δείξουν ότι είναι φυσιολογικό. Δεν είναι! Και δεν είναι μόνο φυσιολογικό, είναι αποκρουστικό και για τις γυναίκες και για τους άνδρες. Εε λοιπόν, μια νοσηρή μειοψηφία δεν θα καταφέρει να αλλάξει στην πλειοψηφία τα πρότυπα ομορφιάς, ούτε το φυσιολογικό, το οποίο έχουμε μάθει έως τώρα όλοι μας. Εμείς θα συνεχίσουμε να πιστεύουμε αυτά που πιστεύαμε, και αυτοί οι άνθρωποι, οι οποίοι μιλούν για υποτιθέμενη εξέλιξη, ας κάτσουν να ξανασκεφτούν τι σημαίνει εξέλιξη, διότι, σε καμία περίπτωση, αυτό το οποίο αναδεικνύουν δεν είναι εξέλιξη. Αυτό είναι η εποχή των σπηλαίων, γιατί τότε ήταν η τελευταία φορά που μια γυναίκα δεν περιποιούταν τον εαυτό της.

Η Λατινοπούλου κάνει μια ανάρτηση με λεζάντα «*Η αξύριστη μασχάλη ως νέο πρότυπο ομορφιάς*». Ξεκινάει την αναφορά της σε αυτό το φαινόμενο με μια αόριστη αναφορά στην χρονική περίοδο «*το τελευταίο διάστημα*» χωρίς να προσδιορίζει συγκεκριμένα αυτό το διάστημα. Έπειτα, χρησιμοποιώντας το ρήμα

«παρατηρώ» φαίνεται να εντοπίζει μια τάση στα social media για την οποία αισθάνεται την ανάγκη να σχολιάσει («δεν πρέπει να αφήσουμε άλλο ασχολίαστη»). Ωστόσο, προσθέτει και το «νομίζω», κάτι που δηλώνοντας έτσι το προσωπικό της σχόλιο, για να αποφύγει την απολυτότητα, που δεν συνάδει με το στυλ που μιλάει κατά την διάρκεια όλου του βίντεο. Χρησιμοποιώντας το απρόσωπο ρήμα «δεν πρέπει» αναλαμβάνει ένα ρόλο ελέγχου και ρύθμισης της τάσης αυτής. Ακόμη με τη χρήση του ρήματος σε α' πληθυντικό («να αφήσουμε») επιχειρεί να κάνει τους αναγνώστες/τις αναγνώστριες συμμετόχους/ες σε αυτή τη διαδικασία.

Σε αυτό το απόσπασμα του λόγου της Λατινοπούλου φαίνεται να ερμηνεύεται η ύπαρξη φωτογραφικού ή οπτικοακουστικού υλικού στα social media που περιλαμβάνει την αξύριστη μασχάλη ως τάση («τάση στα social media») που σχετίζεται με την προσπάθεια για καθιέρωση ενός νέου προτύπου ομορφιάς. Αυτή η τάση φαίνεται να απειλεί με κάποιον τρόπο την κοσμοθεωρία της ίδιας και της κοινωνικής ομάδας στην οποία απευθύνεται («καταστρέφεται η κοσμοθεωρία μας, η κοινωνία μας και γενικότερα όλα όσα έχουμε μάθει»). Αντί δηλαδή να ερμηνευτεί η έκθεση της αξύριστης μασχάλης ως μια αφιλτράριστη παρουσίαση του εαυτού/της εαυτής και ως μέρος μιας έκφρασης χωρίς ανασφάλειες που προκύπτουν από τα κυρίαρχα πρότυπα ομορφιάς, η Λατινοπούλου αναγνωρίζει αυτή την πρακτική ως τάση που απειλεί να ανατρέψει την κοινωνική τάξη και τις παραδεδομένες αξίες και γνώσεις μίας ομάδας που κατασκευάζει με το α' πληθυντικό πρόσωπο.

Η Λατινοπούλου χρησιμοποιεί α' πληθυντικό γιατί αφενός απευθύνεται σε όσους/ες μοιράζονται κοινές απόψεις με την ίδια και αφετέρου προκαταβάλλει ότι όλοι/ες που την παρακολουθούν έχουν την ίδια γνώμη με εκείνη. Ταυτόχρονα, χρησιμοποιεί α' πληθυντικό για να δημιουργήσει ένα φιλικό/οικείο κλίμα πριν συνεχίσει να αναλύει περαιτέρω το θέμα. Με αυτόν τον τρόπο («η κοινωνία μας, η κοσμοθεωρία μας, ...όλα όσα έχουμε μάθει») κάνει το κοινό της συμμετοχο σε όλη αυτή την διαδικασία. Με την χρήση του ρήματος «καταστρέφεται» αποσκοπεί στην δραματοποίηση της κατάστασης και μετέπειτα αναφέρει ότι η κοσμοθεωρία και η κοινωνία και όλα όσα έχουμε μάθει καταστρέφονται λόγω κάποιων posts, τα οποία δεν είναι τα συνηθισμένα. Η γενίκευση που ακολουθεί («και γενικότερα όλα όσα έχουμε μάθει») αποσκοπεί στο να πείσει τους ακόλουθους/τις ακόλουθες της

ότι οτιδήποτε έχουν διδαχθεί έως σήμερα είναι το ορθό από το οποίο δεν πρέπει να απομακρυνθούν.

Έπειτα συνεχίζει να αναλύει και να εξηγεί περί τίνος επρόκειτο η εισαγωγή που έχει κάνει, αποκαλώντας αυτές τις φωτογραφίες, στις οποίες αναφέρεται, ως «περιβόητες» ένας όρος που είναι στιγματισμένος με αρνητικό πρόσημο, μια επιλογή ίσως καθόλου τυχαία για να προσδιορίσει το υλικό που επιθυμεί («Πρόκειται για τις περιβόητες φωτογραφίες γυναικών.»). Σε αυτές τις φωτογραφίες απεικονίζονται τα τριχωτά σημεία του γυναικείου σώματος και ξεκινά να αναφέρει συγκεκριμένα μέρη («στα πόδια, στην μασχάλη, στο μουστάκι») ενώ συνεχίζει με άλλα αφιltrάριστα σημεία που προκύπτουν ως φυσικά όπως είναι οι ραγάδες και οι πανάδες ή ακόμη και για την κυτταρίτιδα. Αναφέρεται σε αυτά τα σημεία ως αντιαισθητικά καθώς προφανώς δεν συμφωνούν με τις συμβάσεις του Instagram, σύμφωνα με τις οποίες συνήθως οτιδήποτε ανεβάζει κάποιος χρήστης/κάποια χρήστρια είναι φιλτραρισμένο και προωθημένο ως το τέλειο φυσιολογικό (<https://academic.oup.com/asjopenforum/article/1/2/ojz019/5532751>).

Στο συγκεκριμένο σημείο εκφράζει μια απορία, η οποία μετατοπίζεται στους άνδρες και στο αν σε εκείνους τέτοιες φωτογραφίες αρέσουν ή όχι («Και αναρωτιέμαι στους άνδρες προφανώς και μπορεί να τους αρέσουν ή να αρέσουν...»). Ωστόσο, στην πορεία αυτό αλλάζει και ολοκληρώνει βιαστικά λέγοντας ότι για την ώρα θα αφήσει εκτός συζήτηση τις προτιμήσεις των ανδρών. Βέβαια, μόνη της αναφέρεται σε αυτό το θέμα και έπειτα πάλι με την γενικευμένη χρήση του α' πληθυντικού αλλάζει και πάλι το θέμα («ας αφήσουμε λίγο έξω το κομμάτι των ανδρών»). Έχοντας πατριαρχικές απόψεις, ακόμη και όταν προσπαθείς να επικεντρωθεί στο θέμα που αναλύει, εν προκειμένω οι γυναίκες, είναι δύσκολο να μείνει σε αυτό χωρίς να κάνει λόγο και στους άνδρες. Ωστόσο, επανέρχεται στο κομμάτι των ανδρών για να τονίσει την αλλαγή συγκριτικά με τα δύο φύλα, η οποία είναι η αντίστροφη από αυτή που ίσχυε. Πιο συγκεκριμένα, οι άντρες αναδεικνύουν την θηλυκότητά τους και οι γυναίκες ξεφεύγουν από το «καλούπι», στο οποίο βρίσκονταν («άνδρες όλο ένα και περισσότερο να γέρνουν προς την γυναικεία φύση ή να ξυρίζονται παντού, όταν λέμε παντού παντού , βάφονται, φοράνε όλο ένα και περισσότερο γυναικεία ρούχα και γενικότερα κάνουν πράγματα , τα οποία συνηθίζουν να κάνουν οι γυναίκες... Από την άλλη, οι γυναίκες

γέρνουν προς τους άνδρες, μένουν αζύριστες, προβάλλουν το ότι είναι αζύριστες, ντύνονται με oversized ρούχα και πολλές φορές με ανδρικά ρούχα..»)

Με τη χρήση του «*ξυρίζονται παντού*» τονίζει ότι αυτό είναι κάτι που μόνο οι γυναίκες βάσει των κοινωνικών στερεοτύπων πρέπει να κάνουν, επιλέγουν «*να βάφονται*», που πρόκειται για μια ακόμη κοινωνική στερεοτυπική αντίληψη και φορούν «*γυναικεία ρούχα*», δείχνοντας θηλυπρεπείς. Κλείνει λέγοντας ότι οι άνδρες πλέον κάνουν όλα εκείνα που μια γυναίκα πρέπει να κάνει (*«γενικότερα κάνουν πράγματα, τα οποία συνηθίζουν να κάνουν οι γυναίκες»*). Στον λόγο της λαμβάνει χώρα ένα έντονος διαχωρισμός ανάμεσα στην αρρενωπή και τη θηλυκή εμφάνιση. Οι άνδρες δεν βάφονται, μένουν αζύριστοι και φορούν oversized ρούχα ενώ αντίθετα, οι γυναίκες βάφονται, ξυρίζονται και ντύνονται με θηλυκά ρούχα. Στην περίπτωση που δεν ακολουθούνται αυτά τα πρότυπα, αλλά εναλλάσσονται, οι άνδρες χαρακτηρίζονται υποτιμητικά ως «*θηλυπρεπείς*» ενώ οι γυναίκες απλώς μη ποθητές/ «*άσχημες*».

Και αφού έχει ήδη αναφέρει αρκετές φορές ότι αυτή η εναλλαγή «*ταυτοτήτων*» όσον αφορά τα δύο φύλα, συνεχίζει χρησιμοποιώντας την λέξη «*αποκρουστικό*» για να δηλώσει ακόμη πιο έντονα την άρνησή της να δεχθεί ότι δεν πρόκειται για κάτι που αρέσει στην ίδια. Ακόμη, και στην περιγραφή τα θηλυπρεπή χαρακτηριστικά που κάποιοι άνδρες επιλέγουν, με την υποτιμητική χροιά φανερώνεται η χρήση σεξιστικού λόγου. Ενώ στην αντίθετη περίπτωση, δεν φαίνεται υποτίμηση του γυναικείου φύλου καθώς τα ανδρικά χαρακτηριστικά δεν χαρακτηρίζονται με αρνητικό πρόσημο.

Αναφέρει ότι τέτοιου είδους φωτογραφίες δεν είναι αποδεκτές από την ίδια καθώς «*αισθάνεται άβολα, ντροπή και τις απεχθάνεται*» ενώ έχει το ίδιο φύλο με τα άτομα που επιλέγουν να μοιράζονται τέτοια posts (*«Εγώ που είμαι γυναίκα»*). Μάλιστα, με την επανάληψη (*«εγώ που είμαι γυναίκα»*) επιχειρεί να τονίσει το κατά πόσο μη αποδεκτά είναι, που παρότι και η ίδια γυναίκα δεν μπορεί να διαχειριστεί, να δεχθεί και να αποδεχθεί. Συνεχίζει, και με την χρήση του «*Δεν μου αρέσει όλο αυτό που βλέπω και δεν καταλαβαίνω αφού το αγαπάς τόσο πολύ το αζύριστο πόδι σου, εγώ γιατί πρέπει να το δω*» γίνεται ακόμη πιο έντονη η αντικειμενοποίηση της γυναίκας από την Λατινοπούλου, ως αντικείμενο έκθεσης και κατ' επέκταση ορατότητας και μη του γυναικείου σώματος. Εκφράζει μια πρακτική, με ριζωμένα

πατριαρχικά στερεότυπα και αναλόγως με το αν η κάθε γυναίκα ακολουθεί ή όχι αυτά τα πρότυπα, μπορεί να είναι ορατή ή μη στα ΜΚΔ, βάσει των συμβάσεων που επικρατούν για την εικόνα του σώματος.

Ακολουθεί μια έκρηξη απέχθειας, όπως ανέφερε και η ίδια προηγουμένως (*«απεχθάνομαι να βλέπω τέτοιου είδους φωτογραφίες»*) ως προς το γεγονός ότι δεν επιθυμεί να βλέπει αυτό το υλικό. Έπειτα, συνεχίζει λέγοντας *«αφού το αγαπάς τόσο πολύ το αζύριστο πόδι σου, εγώ γιατί πρέπει να το δω»*, υπονοώντας ότι αφού κάποια επιλέξει να μείνει αζύριστη, δεν υπάρχει λόγος να το μοιραστεί με τους διαδικτυακούς της φίλους. Εδώ, η γυναίκα κατασκευάζεται ως ορατότητα ή μη ανάλογα με τα κριτήρια που (δεν) πληροί για να μπορεί να εκφράζεται ελεύθερα. Μάλιστα η χρήση του *«πάρα πολύ»* που επαναλαμβάνεται και η επιλογή των επιθέτων *«όμορφο»*, *«ωραίο»* για να καταλήξει στο *«φυσιολογικό»* πρόκειται για μια εισαγωγή για να μπορέσει να διαπιστώσει και το ίδιο το κοινό της το πόσο αφύσικο είναι αυτό το γεγονός. Συνεχίζει λέγοντας ότι δεν είναι ούτε όμορφο, ούτε ωραίο, ούτε φυσιολογικό και κλείνει τονίζοντας ότι είναι άσχημο. Σε αυτό το σημείο, η γυναίκα κατασκευάζεται ως έκθεμα, και ανάλογα με το ποιος/ποια επιθυμεί να την δει, το πράττει. Η Λατινοπούλου, με τη χρήση σεξιστικού λόγου τοποθετείται σχετικά με το τι η ίδια θεωρεί αρκετά ωραίο ή φυσιολογικό για να έχει αυτό το δικαίωμα να προβληθεί.

Αν λοιπόν κάποιος/-α ακολουθήσει τη συλλογική της θα καταλάβει ότι στη σύντομη απάντηση στο *«ρητορικό ερώτημα»* (*«γιατί προσπαθείς να μου περάσεις ότι όλο αυτό είναι πάρα πολύ όμορφο, και πάρα πολύ ωραίο, και πάρα πολύ φυσιολογικό;»*) περικλείεται όχι μόνο το ότι είναι αντιαισθητικό αλλά και το γεγονός ότι δεν είναι φυσιολογικό. Και αφού προηγουμένως έχει τοποθετηθεί ως γυναίκα και έχει εκφράσει την γνώμη της ως προς αυτό, τώρα έρχεται να συμπληρώσει ότι αφού η ίδια, ούσα γυναίκα, δεν το θεωρεί φυσιολογικό, αυτομάτως δεν είναι. Δηλαδή, ενστερνίζεται η ίδια τα πατριαρχικά πρότυπα ομορφιάς σε βαθμό που και η ίδια παρουσιάζεται αψεγάδιαστη και που ασκεί κριτική σε εκείνες τις γυναίκες που νιώθουν άνετα με την κατάρριψη αυτών των προτύπων. Με τον σεξιστικό λόγο που χρησιμοποιεί κατασκευάζει τη γυναίκα ως αντικείμενο πόθου ή απόκρουσης, αν ξυρίζεται και περιποιείται και αν έχει αποβάλλει αυτή την προκατάληψη και εμφανίζεται φυσική, αντίστοιχα.

Και ενώ σχεδόν ολοκληρώνεται η δήλωσή της μέσα από την συγκεκριμένη ανάρτηση, τώρα περισσότερο από πριν, χρησιμοποιεί α' πληθυντικό (*«Εμείς θα συνεχίσουμε να πιστεύουμε»*) για να τονίσει προφανώς την διαφορά ανάμεσα στην πλειοψηφία (στην οποία ανήκει η ίδια και το κοινό της) και στη μειοψηφία, στο φυσιολογικό και μη φυσιολογικό, στο υγιές και το άρρωστο. Με τη χρήση της φράσης «μια νοσηρή μειοψηφία» προσπαθεί ακόμη να πείσει το κοινό της ότι τέτοιες συμπεριφορές δεν είναι αποδεκτές και θεωρούνται «άρρωστες», πόσο μάλλον όταν προέρχονται από μια μειοψηφία, η οποία εναντιώνεται στην πλειοψηφία. Έτσι, λοιπόν, υποστηρίζει ότι τα πρότυπα ομορφιάς και το φυσιολογικό δεν θα αλλάξει και με τη χρήση ξανά α' πληθυντικού (*«όλοι μας»*) φανερώνει ότι πιστεύει ότι όλοι μοιράζονται κοινές πεποιθήσεις με την ίδια, μετατοπίζοντας το βάρος της ευθύνης. Παράλληλα, με τη χρήση του «όλοι μας» επιχειρεί να δηλώσει καθολικότητα, ειδικά στον αντίποδα με τη χρήση β' ενικού προσώπου και το «μειοψηφία». Επίσης, το γεγονός ότι στην ερώτησή της χρησιμοποιεί β' ενικό δεν περιορίζεται μόνο στο ότι επιθυμεί να «ανοίξει έναν διάλογο» με όσες το κάνουν αυτό αλλά να διαχωρίσει τόσο τη δική της θέση όσο και του κοινού της, το οποίο πιθανώς συμφωνεί με την ίδια.

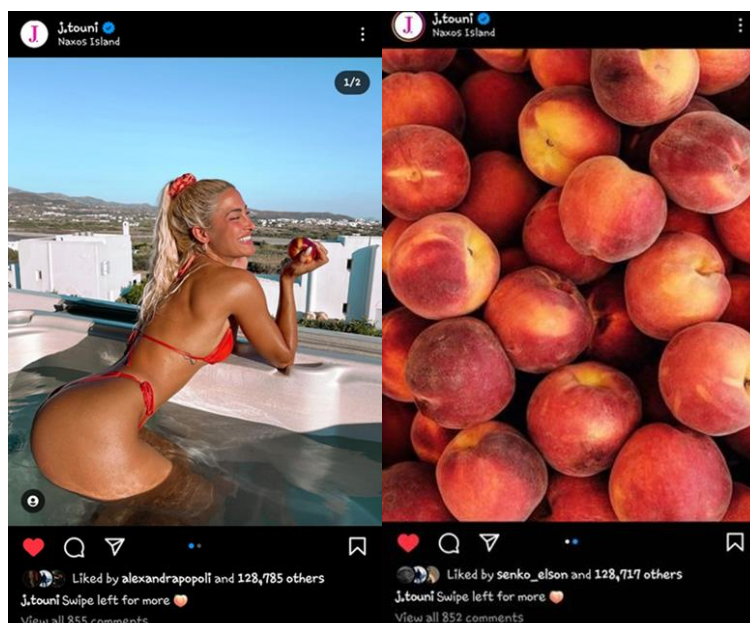
Ίσως, ακόμη, θα μπορούσε να θεωρηθεί μια έμμεσα λεκτική επίθεση σε όσες έχουν ανεβάσει ή και συνεχίζουν να μοιράζονται υλικό με τις πραγματικές τους εαυτές. Δίνει μεγάλη έμφαση με την φράση *«Εμείς θα συνεχίσουμε να πιστεύουμε αυτά που πιστεύαμε»*, δείχνοντας την διάρκεια και την σταθερότητα στα πιστεύω της. Συνεχίζει, με το *«και αυτοί οι άνθρωποι, οι οποίοι μιλούν για υποτιθέμενη εξέλιξη»*, που πλέον ο διαχωρισμός και ο στιγματισμός με την χρήση του «αυτοί» είναι ξεκάθαρος ενώ παράλληλα υποστηρίζει ότι εξέλιξη δεν είναι η αλλαγή καθώς δεν συμφωνεί με τα υπάρχοντα κοινωνικά πρότυπα ομορφιάς. Μάλιστα, θεωρεί ότι *«αυτοί οι άνθρωποι»* δεν γνωρίζουν τι σημαίνει ουσιαστικά η εξέλιξη και σε καμία περίπτωση ο τρόπος έκφρασής τους δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως τέτοιος.

Κλείνοντας το βίντεο της κάνει αναφορά για το τι θεωρείται ως εξέλιξη (*«αυτοί οι άνθρωποι, οι οποίοι μιλούν για υποτιθέμενη εξέλιξη, ας κάτσουν να ξανασκεφτούν τι σημαίνει εξέλιξη, διότι, σε καμία περίπτωση, αυτό το οποίο αναδεικνύουν δεν είναι εξέλιξη»*) κατηγορώντας ότι όσοι/όσες δεν συμμορφώνονται με τα πατριαρχικά στερεότυπα δεν γνωρίζουν τι σημαίνει

πραγματικά, όσο και αν μιλούν για αυτή. Κάνει επίσης μία λανθασμένη ιστορική αναφορά («*Αυτό είναι η εποχή των σπηλαίων, γιατί τότε ήταν η τελευταία φορά που μια γυναίκα δεν περιποιούταν τον εαυτό της*»), ενώ έχει υπάρξει εξέλιξη για να είναι σήμερα και η ίδια σε θέση να συγκρίνει το τώρα με την εποχή των σπηλαίων, που χρονολογείται χιλιάδες χρόνια πίσω. Παράλληλα, ο γλωσσικός σεξισμός είναι προφανής με τη χρήση του «*εαυτό της*» αναφερόμενη σε γυναίκα, ενώ υπάρχει ο αντίστοιχος τύπος για το θηλυκό γένος «*εαυτή*». Παρ' όλο που όλη η ομιλία της είναι μια επίθεση στις γυναίκες οι οποίες δεν «*περιποιούνται*» τις εαυτές τους, άρα κατασκευάζονται σεξιστικά ως αντικείμενα ποθητά ή μη, στο τέλος κλείνει με αυτό και σε σύγκριση και με τις γενικεύσεις που προηγήθηκαν, κάνει μια δήλωση ως πολитеύτρια, η οποία σχετίζεται περισσότερο με τις κοινωνικοπολιτικές τις πεποιθήσεις παρά με την «*αξύριστη μασχάλη*». Επομένως, στον λόγο της Λατινοπούλου, η αντικειμενοποίηση του γυναικείου σώματος εκφράζεται μαζί με συγκαλυμμένες πολιτικές αναφορές και αφορά τα αποδεκτά πρότυπα ορατότητας και έκθεσης τους, καθώς και το τι είναι ποθητό/αποκρουστικό.

Από την άλλη, στο Κείμενο 3, το γυναικείο σώμα αντικειμενοποιείται ως έκθεμα με σεξουαλική διάθεση και σκοπό να διεγείρει τον πόθο. Αποτελείται από δύο φωτογραφίες και μια λεζάντα που τις συνοδεύει: «*Swipe left for more (emoji ροδάκινο)*». Η Ιωάννα Τούνη απεικονίζεται σε μια πισίνα, φορώντας ένα κόκκινο μαγιό. Στο χέρι της κρατάει ένα ροδάκινο, χαμογελάει, ποζάρει ενώ δεν έχει κάποιο έντονο μακιγιάζ και με τα μαλλιά της πιασμένα χαλαρά, κάτι που υποστηρίζει το ύφος που έχει προσδώσει σε αυτό το post. Ποζάρει με σέξι τρόπο και έτσι τονίζει σημεία του σώματος της. Υπάρχει ένας παραλληλισμός ανάμεσα στα ροδάκινα και τους γλουτούς μιας γυναίκας λόγω του παρόμοιου σχήματος, οπότε και η λεζάντα δεν είναι καθόλου τυχαία. Η ίδια εκθέτει το σώμα της και έμμεσα συσχετίζεται τα οπίσθιά της με ροδάκινο.

Κείμενο 3

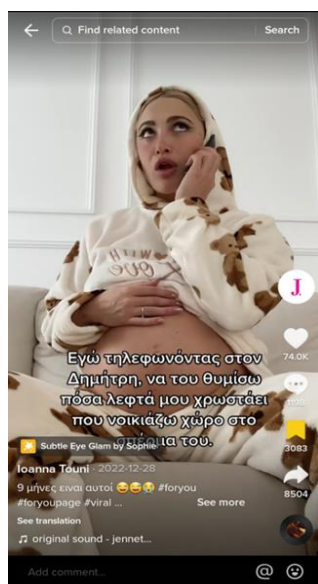
Post του Instagram της Ιωάννας Τούνη, Ιούνιος 2021.

Λεξάντα: «Swipe left for more» (emoji ροδάκινο)

Πρόκειται για μια «σέξι» ανάρτησή της καθώς ποζάρει έντονα για να τονίσει τα οπίσθιά της και φοράει μαγιό, το οποίο θα μπορούσε να θεωρηθεί «προκλητικό» και συνήθως μια τέτοια εικόνα παραπέμπει σε ενδυμασία που θα έβλεπε κανείς/καμία σε πορνογραφικές ταινίες. Και επειδή σε αυτές, οι γυναίκες παρουσιάζονται σε μειονεκτική και απαξιωτική θέση, πολλές φορές η σύνδεση αυτή καταλήγει το υποκείμενο να έρχεται αντιμέτωπο με σεξιστικά σχόλια. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι η ίδια η Τούνη αντικειμενοποιεί το σώμα της και κάνει τη συσχέτιση με το ροδάκινο. Αυτή η παρομοίωση φανερώνει τον σεξισμό που παράγει η ίδια για το σώμα, καθώς και την αντικειμενοποίησή του μέσω αυτής.

Έπειτα, στο Κείμενο 4, η αντικειμενοποίηση του γυναικείου σώματος αποκτά και μια άλλη διάσταση, αυτή του εμπορεύματος. Συγκεκριμένα, το Κείμενο 4 είναι ένα βίντεο (selfie) της ίδιας της Τούνη, στο Tik Tok, η οποία προσποιείται ότι τηλεφωνεί στον σύντροφό της. Είναι φανερό ότι βρίσκεται σε προχωρημένη εγκυμοσύνη, καθώς φαίνεται η κοιλιά της τόσο επειδή κρατάει το πάνω μέρος της πιτζάμας που φοράει όσο και από τη γωνία λήψης που βρίσκεται το κινητό. Η ίδια αιτιολογεί τον λόγο που καλεί τον σύντροφό της, ο οποίος είναι για να του ζητήσει χρήματα για ως ενοίκιο για τον χώρο που η ίδια παρέχει στο έμβρυο τώρα που είναι έγκυος.

Κείμενο 4

Post στο Tik Tok της Ιωάννας Τούνη, Δεκέμβριος 2022, screenshot από το βίντεο.

Κείμενο πάνω στη φωτογραφία: «Εγώ τηλεφωνώντας στον Δημήτρη, να του θυμίσω πόσα λεφτά μου χρωστάει που νοικιάζω χώρο στο σπέρμα του.»

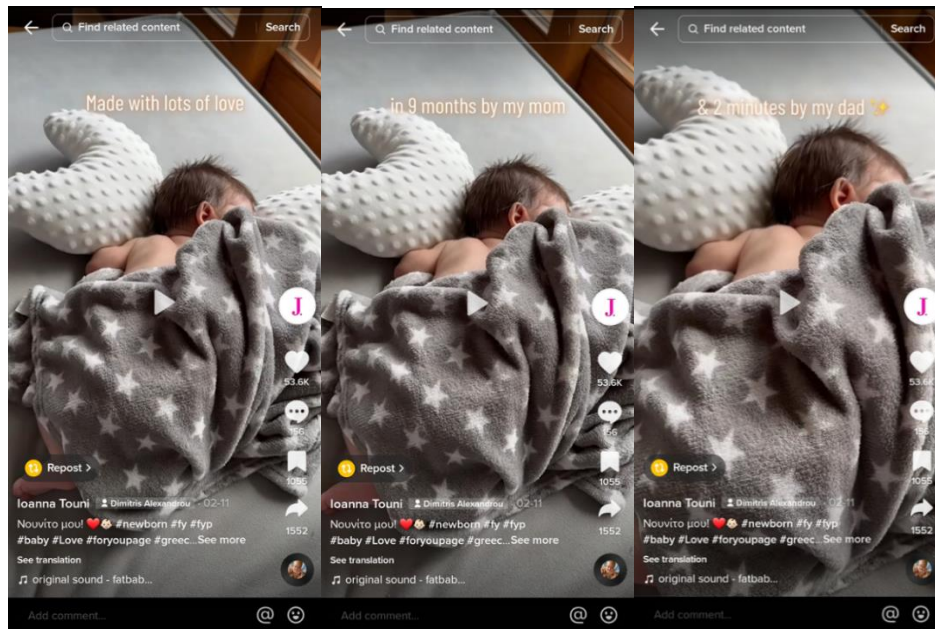
Λεζάντα: «9 μήνες είναι αυτοί» (emoji κλαίω από τα γέλιαx2, emoji έντονο κλάμα & hashtags #foryou #foryoupage #viral #pregnancy #9monthspregnant #tiktokgreece #jtouni)

Αυτή είναι μια περίπτωση, κατά την οποία η ίδια παράγει σεξιστικό λόγο και δεν πηγάζει από τους ακόλουθους/ακόλουθες της. Με τη χρήση «πόσα λεφτά χρωστάει που νοικιάζω χώρο στο σπέρμα του», ενώ διανύει τον 9^ο μήνα της εγκυμοσύνης της, φαίνεται να αντικειμενοποιεί το δικό της σώμα, άρα το γυναικείο σώμα καθώς δεν πρόκειται για ενοίκιο ή κάτι αντίστοιχο αλλά στην πραγματικότητα το σώμα της γυναίκας, μετά την σύλληψη, δημιουργεί και φιλοξενεί, άρα και φροντίζει μια άλλη ζωή. Έτσι, σε αυτή την περίπτωση ο σεξιστικός λόγος εμφανίζεται με την πρακτική του χιούμορ. Παράλληλα με την αντικειμενοποίηση, διαφαίνεται και η εμπορευματοποίηση του γυναικείου σώματος καθώς χρησιμοποιεί τις λέξεις «λεφτά» «νοικιάζω χώρο», τις οποίες συνήθως κάποιος/κάποια χρησιμοποιεί όταν πρόκειται για περιουσία (σπίτι, οικοπέδο, μαγαζί) και σκοπεύει να την πουλήσει, ενοικιάσει και να συμβεί μια αγοραπωλησία.

5.1.3 Η γυναίκα ως μητέρα

Η Ιωάννα Τούνη, στα ΜΚΔ κατασκευάζει την εαυτή της και ως μητέρα ωστόσο ο λόγος της κάποιες φορές είναι σεξιστικός. Ενώ γίνεται αντιληπτό ότι αυτό παρουσιάζεται ως αστείο, κάποιες από τις αναρτήσεις της αναπαράγουν σεξιστικές απόψεις αλλά δεν διαφαίνεται ο χαρακτήρας τους εύκολα. Στο Κείμενο 5 η Ιωάννα Τούνη, αφού έχει γεννήσει τον γιο της, ανακατασκευάζει το γυναικείο σώμα ως μηχανήμα και το παιδί της ως το προϊόν που δημιούργησε, καθότι σε αυτή την ανάρτηση (Κείμενο 5), η Ιωάννα Τούνη δημοσίευσε το παιδί της, χωρίς να φαίνεται το πρόσωπό του χρησιμοποιώντας μια κουβέρτα, τον Φεβρουάριο του 2023. Πρόκειται για ένα βίντεο με σταθερή εικόνα και απλώς, όσο παίζει μια μελωδία (η οποία γίνεται όλο και πιο έντονη) αλλάζει το γραπτό κείμενο, βάσει του οποίου το παιδί της κατασκευάζεται ως προϊόν από το δικό της σώμα και του συντρόφου της, άρα του γυναικείου και του ανδρικού, τα οποία με τη σειρά τους κατασκευάζονται ως μηχανήματα.

Κείμενο 5

Post στο Tik Tok της Ιωάννας Τούνη, Φεβρουάριος 2023.

Κείμενο μέσα στο βίντεο: «Made with lots of love in 9 months by my mom & 2 minutes by my dad»

Λεζάντα: «Νουβίτο μου!(emoji κόκκινη καρδιά, μωρό & hashtags #newborn #fy #fyp #baby #Love #Foryoupage #greece #jtouni #touni)

Ως προς το περιεχόμενο, η μητρότητα και συγκεκριμένα η διάρκεια της εγκυμοσύνης εδώ παραπέμπει στην αγνότητα και την «μαγεία» της πρώτης, δηλαδή η ανάπτυξη μιας ζωής μέσα από/σε μια άλλη. Έτσι, η Ιωάννα Τούνη κατασκευάζεται ως μητέρα ενώ παράλληλα φαίνεται μια απαξίωση ως προς τον ρόλο του πατέρα, ο οποίος συνέβαλε σε αυτή την δημιουργία για 2 λεπτά, όπως αναφέρει και η ίδια. Συγκριτικά, στην προκειμένη περίπτωση η ίδια εξυψώνει τον ρόλο της μητέρας και την αξία του, την ίδια στιγμή που μειώνει, απαξιώνει αντίστοιχα τον ρόλο του πατέρα. Βέβαια, το γυναικείο σώμα παρουσιάζεται ως αντικείμενο αναπαραγωγής, όπως και το ανδρικό με τη μόνη διαφορά ότι για την γυναίκα είναι πιο χρονοβόρα διαδικασία.

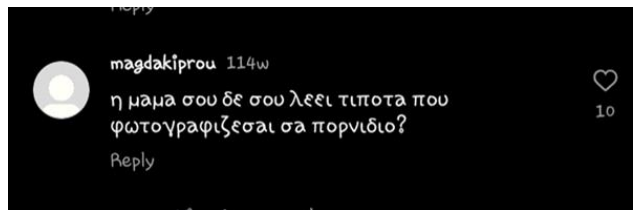
5.2 Οι χρήστες/τριες ως φορείς σεξιστικού λόγου

Τόσο στο προφίλ της Λατινοπούλου όσο και στις Τούνη, υπάρχουν σχόλια στις αναρτήσεις τους και αναλόγως με το περιεχόμενό τους, χρήστες και χρήστριες σχολιάζουν σεξιστικά. Άρα, η γυναίκα στα ΜΚΔ δεν κατασκευάζεται μόνο από τις ίδιες τις γυναίκες αλλά και από τον σχολιασμό και την αντιμετώπιση των χρηστών/-στριών. Σε αυτή την ενότητα, εξετάζεται πώς (ανα)παράγεται ο σεξιστικός λόγος από τους/τις χρήστριες ενώ ξεχωρίζει πάλι η κατασκευή του γυναικείου σώματος ως αντικείμενο προς έκθεση ή/και προς πόθου ή/και προς πώληση. Τα σχόλια αυτά αφενός μπορεί να μην σχετίζονται με το περιεχόμενο της ανάρτησης που έχουν γίνει, και αφετέρου εναντιώνονται στο περιεχόμενο της ανάρτησης, ως απάντηση.

5.2.1 Η γυναίκα ως μητέρα

Το Κείμενο 6 είναι ένα σχόλιο σε μια ανάρτηση της Ιωάννας Τούνη, που δημοσιοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2021. Στην ανάρτηση στην οποία έγινε το σχόλιο αυτό, η Ιωάννα Τούνη απεικονίζεται να ποζάρει καθισμένη σε ένα έπιπλο, κρατώντας ένα ποτήρι κρασί και αναπαριστώντας ότι διαβάζει μια εφημερίδα. Με την εφημερίδα καλύπτει τον κορμό του σώματος της, ωστόσο από τις κάλτσες, τα γυαλιά οράσεως, το μακιγιάζ και τα εσώρουχα κάνει αυτή την εικόνα σέξι για κάποιους/-ες και προκλητική για κάποιους/-ες άλλους/-ες.

Κείμενο 6

Σχόλιο σε ανάρτηση της Ιωάννας Τούνη, Φεβρουάριος 2021, δεξιά η αρχική ανάρτηση

«Η μαμά σου δε σου λείει τίποτα που φωτογραφίζεσαι σα πορνίδιο?»

Η Ιωάννα Τούνη έχει επιλέξει μια φωτογραφία της, όπου απεικονίζεται να κάθεται ημίγυμνη σε μια προκλητική στάση πάνω σε ένα έπιπλο, διαβάζοντας μια εφημερίδα και κρατώντας ένα ποτήρι κόκκινο κρασί. Φοράει ψηλές κάλτσες, έχει πιασμένα τα μαλλιά της χαμηλά και φοράει γυαλιά οράσεως. Πρόκειται για μια «σέξι» ανάρτησή της καθώς με την εφημερίδα καλύπτει τον κορμό του σώματος της ωστόσο φαίνεται ότι φοράει κάποιου είδους μαγιό ή εσώρουχο, και συνήθως μια τέτοια εικόνα παραπέμπει σε ενδυμασία που θα έβλεπε κανείς/καμία σε πορνογραφικές ταινίες. Στην λεζάντα, γράφει: «Πόσο κριντζάρεις μόλις σου πω πως η φωτογράφος ήταν η μαμά μου; (emojis)». Κάνει αυτή την ερώτηση καθώς πρόκειται για μια σέξι φωτογραφία, κάτι που πιθανόν θεωρεί ότι δεν συνάδει με το γεγονός ότι η μητέρα της την φωτογράφησε. Παράλληλα, όσον αφορά το ρήμα «κριντζάρεις» προέρχεται από την αγγλική λέξη «cringe», η οποία χρησιμοποιείται για να περιγράψουμε μια κατάσταση, κατά την οποία κάποιος/-α νιώθει άβολα ή αμήχανα με ένα γεγονός ή μια κατάσταση.

Το σχόλιο (Κείμενο 6) , κάνει αναφορά στην μητέρα της Τούνη με τη φράση «δε σου λείει κάτι» για τον τρόπο που έχει επιλέξει να φωτογραφηθεί. Η λήψη θεωρείται ανάρμοστη και αρκετά προκλητική, ιδιαίτερα για μια μάνα, όχι απλώς να επιτρέψει την ανάρτηση μιας τέτοιας φωτογραφίας αλλά πόσο μάλλον να την έχει η ίδια επιμεληθεί. Συνήθως, τέτοιου είδους εκφράσεις χρησιμοποιούνται σε πιο νεαρές ηλικίες, όπου οι γονείς θα βάλουν «όρια»,

ειδικότερα στα κορίτσια, σχετικά με τον τρόπο συμπεριφοράς ή ενδυμασίας. Με το «σα πορνίδιο» χαρακτηρίζει το πώς η ίδια η χρήστρια αντιλαμβάνεται την φωτογραφία, η οποία είναι για εκείνη αρκετά «προκλητική» και άξια σχολιασμού, με αρνητικό φυσικά, πρόσημο. Σημαντικό είναι, επίσης, το γεγονός ότι μια γυναίκα σχολιάζει επιθετικά και χυδαία μια άλλη γυναίκα. Μάλιστα, από την στιγμή, που η ίδια ανέβασε μια φωτογραφία, στην οποία διαφαίνεται αυτό το στερεότυπο σε σχέση με το ντύσιμο και την έκφραση της σεξουαλικότητας μιας γυναίκας, τα περισσότερα σχόλια μένουν σε αυτό και το αναπαράγουν, αφού η ίδια «το προκάλεσε». Και αυτό αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα του slut-shaming.

Παράλληλα, στο συγκεκριμένο σχόλιο στοχοποιείται και η μητέρα της Τούνη, καθώς όχι απλά επέτρεψε στην κόρη να φωτογραφηθεί προκλητικά αλλά την φωτογράφησε και η ίδια. Αυτό φανερώνει τον διαχωρισμό ανάμεσα σε «καλές» και «κακές» γυναίκες, στην προκειμένη περίπτωση μητέρες, και τον τρόπο με τον οποίο κατασκευάζεται η γυναίκα ως μητέρα στα ΜΚΔ. Σε αντίθεση με το γεγονός ότι ο μισογυνισμός στο Κείμενο 6 εκφράζεται μέσω της διαίρεσης των γυναικών σε «καλές» και «κακές» ανάλογα με το πώς επιτελούν το ρόλο της μητέρα, ο μισογυνισμός του κειμένου 7 γενικεύεται σε ολόκληρο το γυναικείο φύλο.

Κείμενο 7

Dionisis

θα βγούν τεχνητές μήτρες και δεν θα σας
χρειαζόμαστε για αυτό τον σκοπό καν

01-03 Reply

Σχόλιο σε ανάρτηση της Ιωάννας Τούνη στο Tik Tok, Μάρτιος 2023, αρχική ανάρτηση βλ. Κείμενο 5

«Θα βγουν τεχνητές μήτρες και δεν θα σας χρειαζόμαστε για αυτό τον σκοπό καν»

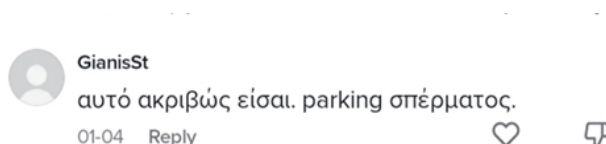
Ο συγκεκριμένος χρήστης με την αναφορά του στις «τεχνητές μήτρες» θέλει να δηλώσει ότι, αφού και η ίδια «αποκαλεί» το μελλοντικό παιδί της ως «σπέρμα» στο οποίο «νοικιάζει χώρο», δεν θα χρειάζονται οι άνδρες τις γυναίκες για να μπορέσουν να γίνουν γονείς. Έτσι, η επίθεση στο υποκείμενο μετατοπίζεται και

πλέον η Ιωάννα Τούνη αντιμετωπίζεται ως εκπροσώπισσα όλων των γυναικών γενικευτικά, και αντίστοιχα ο χρήστης αυτού του σχολίου ως εκπρόσωπος όλων των ανδρών. Είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα μισογυνιστικής ρητορικής μίσους, καθώς πλέον το σχόλιο δεν απευθύνεται μόνο στην Τούνη αλλά σε όλες τις γυναίκες με τη χρήση του «δεν θα σας χρειαζόμαστε» δημιουργούνται δύο αντίθετες και αντικρουόμενες πλευρές (β' πληθυντικό, α' πληθυντικό πρόσωπο). Σε αυτή την περίπτωση, η γυναίκα κατασκευάζεται ως εργαλείο αναπαραγωγής και μόνο που με την ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας δεν θα έχει ούτε αυτόν τον ρόλο και επομένως καμία χρησιμότητα.

5.2.1 Η γυναίκα ως αντικείμενο προς έκθεση ή/και πόθου ή/και προς πώληση

Σε άμεση συνάρτηση με το Κείμενο 7, σύμφωνα με το οποίο με τις τεχνητές μήτρες οι άνδρες δεν θα χρειάζονται τις γυναίκες για την τεκνοποίηση ενώ μέχρι να γίνει αυτό η γυναίκα παρουσιάζεται ως αναγκαία αναπαραγωγική μηχανή, το Κείμενο 8 είναι ένα σχόλιο σε ανάρτηση της Ιωάννας Τούνη στο Tik Tok (βλ. Κείμενο 4), όπου φαίνεται η αντικειμενοποίηση της γυναίκας ως χώρου- δοχείου αποθήκευσης.

Κείμενο 8

Σχόλιο σε ανάρτηση της Ιωάννας Τούνη στο Tik Tok, Ιανουάριος 2023, αρχική ανάρτηση βλ. Κείμενο 4

«Αυτό ακριβώς είσαι. Parking σπέρματος.»

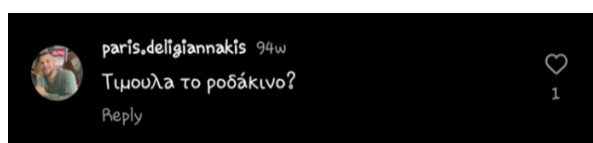
Σε αυτό το σχόλιο διαφαίνεται ακόμη πιο έντονα το γεγονός ότι αντικειμενοποιείται το γυναικείο σώμα. Με τη χρήση «*parking σπέρματος*» αντικειμενοποιείται τόσο η μήτρα της γυναίκας που εδώ παρουσιάζεται ως ένας χώρος «αποθήκευσης» αλλά και το σπέρμα του άντρα ως αντικείμενο, το οποίο αποθηκεύεται εκεί. Στην περίπτωση της Τούνη, η αποθήκευση αυτή κατέληξε σε εγκυμοσύνη και αποκτά έναν νέο ρόλο και μια νέα ταυτότητα, της μητέρας, αλλά βάσει του λόγου που χρησιμοποιείται, το σώμα της παρομοιάζεται με parking,

επομένως απλώς πρόκειται για ένα χώρο αναμονής. Ο σεξιστικός λόγος αυτού του χρήστη αποδομεί την επιτελεσματικότητα του γυναικείου φύλου, καθώς παρομοιάζοντάς την με «parking σπέρματος», η ενέργεια και η απόφαση της τεκνοποίησης μετατίθεται αποκλειστικά στον άντρα ενώ η γυναίκα στερείται της επιλογής και της ενεργητικής συμμετοχής στη σύλληψη-τεκνοποίηση.

5.2.2 Η γυναίκα ως εμπόρευμα

Ένα βήμα πιο πέρα, στο Κείμενο 9 η γυναίκα κατασκευάζεται πλέον ως εμπόρευμα, ενώ ενυπάρχει ακόμη και η κατασκευή ως αντικειμένου καθώς το εμπόρευμα είναι το αντικείμενο προς πώληση. Συγκεκριμένα, το Κείμενο 9 είναι ένα σχόλιο σε ανάρτηση της Ιωάννας Τούνη, τον Ιούλιο του 2021 (βλ. κείμενο 3). Εκεί, ήδη η ίδια έχει παρουσιάσει το σώμα της ως «έκθεμα» και ο χρήστης συνεχίζει αυτή την παρομοίωση των γλουτών του γυναικείου σώματος με το ροδάκινο, για το οποίο εκδηλώνει ενδιαφέρον για αγορά.

Κείμενο 9

Σχόλιο σε ανάρτηση της Ιωάννας Τούνη στο Instagram, Ιούλιος 2021, αρχική ανάρτηση βλ. Κείμενο 3

«Τιμούλα το ροδάκινο?»

Βάσει του κειμένου 9, επιβεβαιώνεται και η υπόθεση με τον παραλληλισμό που αναφέρθηκε στο κείμενο 3 καθώς με την χρήση του «το ροδάκινο» δεν αναφέρεται ο χρήστης στο φρούτο. Έτσι, το σχόλιο «τιμούλα το ροδάκινο?» εμπορευματοποιεί το γυναικείο σώμα, σε αυτή την περίπτωση της Τούνη, καθώς υπονοεί ότι το χρησιμοποιεί για να πληρώνεται, ότι το πουλάει. Τέτοιου είδους σχόλια είναι συχνό φαινόμενο στα σχόλια στο προφίλ της και αποδεικνύουν, όπως και το κείμενο 9 εδώ, ότι η γυναίκα και το σώμα της κατασκευάζονται στον σεξιστικό λόγο ως εμπόρευμα. Στο επίκεντρο του σεξιστικού σχολίου βρίσκεται ο τρόπος που η Τούνη βγάζει χρήματα καθώς υπονοείται ότι είναι ανεξάρτητη και οικονομικά αυτόνομη επειδή «πουλάει το

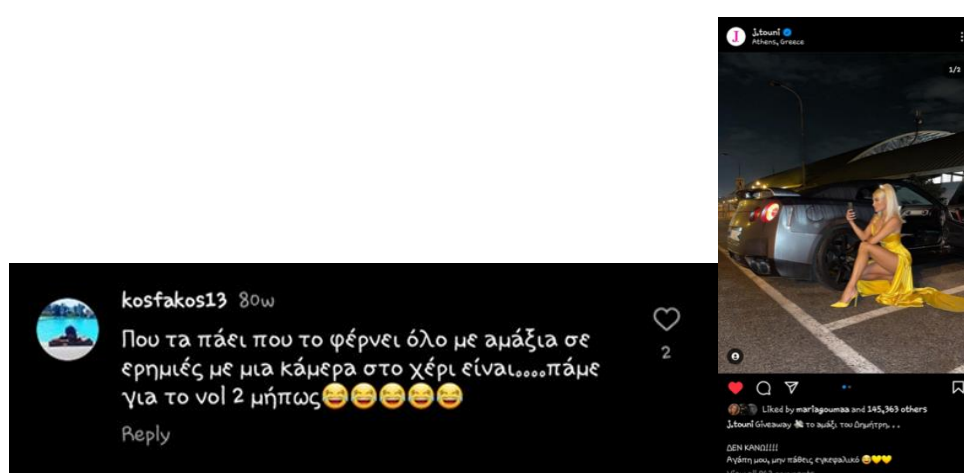
σώμα της». Για αυτούς/αυτές που υποστηρίζουν τέτοιες πεποιθήσεις είναι αδύνατον να πιστέψουν ότι μια όμορφη γυναίκα μπορεί να είναι παράλληλα εργατική και έξυπνη. Επομένως, η αντικειμενοποίηση του γυναικείου σώματος είναι κάτι που συναντάται συχνά πυκνά στα σχόλια των αναρτήσεων της αλλά και από την ίδια.

5.3 Hate speech

Από την ανάλυση προέκυψαν και κάποια παραδείγματα, τα οποία είναι χαρακτηριστικά ως προς τη σεξιστική ρητορική μίσους που ασκούν. Ειδικότερα, στην περίπτωση της Ιωάννας Τούνη πολλές φορές έρχεται αντιμέτωπη με hate comments, τα οποία αναπαράγουν το slut-shaming και το victim-blaming.

Για παράδειγμα, το Κείμενο 10 αποτελεί σχόλιο σε ένα Instagram post (Κείμενο 10) στο οποίο η Τούνη απεικονίζεται σε ένα πάρκινγκ, ακριβώς δίπλα από ένα αμάξι, που όπως μας πληροφορεί στην λεζάντα είναι του συντρόφου της, Δημήτρη Αλεξάνδρου. Το παράδοξο σε αυτή την ανάρτηση δεν είναι ούτε η περιγραφή ούτε η φωτογραφία από μόνη της, αλλά τα σχόλια. Εκεί υπήρξαν έντονες αντιδράσεις, καθώς πολλοί χρήστες/πολλές χρήστριες έκαναν μια σύνδεση της τοποθεσίας (parking) και των συνθηκών (αυτοκίνητο) όπου τραβήχτηκε αυτή η φωτογραφία με ένα ροζ βίντεό της που είχε διαρρεύσει χωρίς τη θέλησή της 5 χρόνια νωρίτερα.

Κείμενο 10

Σχόλιο σε ανάρτηση της Ιωάννας Τούνη στο Instagram, Ιανουάριος 2021, δεξιά η αρχική ανάρτηση

«Που τα πάει που το φέρνει όλο με αμάξια σε ερημιές με μια κάμερα στο χέρι είναι Πάμε για το vol 2 μήπως (emoji κλάμα από τα γέλια x5)»

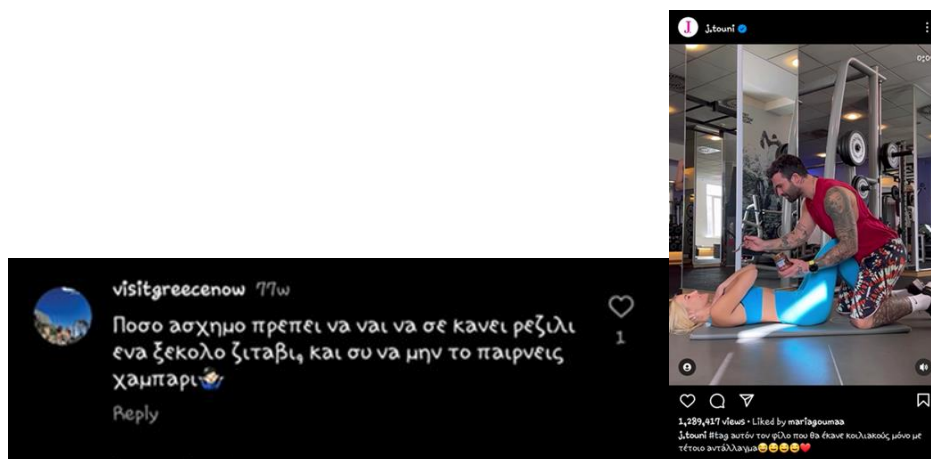
Το βίντεο τότε είχε λάβει μεγάλες διαστάσεις και ουσιαστικά φαινόταν η ίδια η Τούνη σε πιο προσωπικές στιγμές με έναν τότε φίλο και συνεργάτη, χωρίς, ωστόσο, η ίδια να γνωρίζει ότι βιντεοσκοπείται λόγω μέθης. Αυτό είχε συμβεί σε απομακρυσμένη περιοχή, χωρίς πολλά φωτά, μέσα σε ένα αμάξι. Έτσι, το σχόλιο (κείμενο 10) «Που το πάει που το φέρνει όλο με αμάξια σε ερημιές με μια κάμερα στο χέρι είναι.... πάμε για το vol2 νομίζω» αναφέρεται σε εκείνο το συμβάν, εννοώντας το κλασσικό «ήθελε και τα έπαθε», αναπαράγοντας το victim-blaming, όχι όμως με αυτά ακριβώς τα λόγια αλλά με τη χρήση «που το πάει που το φέρνει» η ευθύνη μετατοπίζεται, για μια ακόμη φορά, στο θύμα και στη συγκεκριμένη περίπτωση την ίδια την Τούνη.

Σε αυτή την περίπτωση, η γυναίκα κατασκευάζεται ως αντικείμενο υπό την έννοια ότι γίνεται η σύνδεση με την υπόθεσή της επειδή έτυχε να αναρτήσει μια φωτογραφία, η οποία για κάποιους/κάποιες επειδή το μέρος είναι παρόμοιο, τότε θεωρούν ότι θα είναι και η περίπτωση. Επίσης εδώ η Ιωάννα Τούνη αντιμετωπίζεται ως τέτοιο, καθώς, ενώ η υπόθεσή της είναι γνωστή, όπως επίσης και το γεγονός ότι δεν συνέβη με τη συγκατάθεσή της, πολλοί/πολλές την «αντικειμενοποιούν», καθώς – βάσει αυτού του σχολίου- από τη στιγμή που τόλμησε να πάει σε ένα παρόμοιο μέρος, μπορεί να υπάρξει κάποιος να την εκμεταλλευτεί πάλι μετατοπίζοντας την ευθύνη στο θύμα (victim-blaming). Παράλληλα, με το «που τα πάει που το φέρνει» υπονοεί ότι η ίδια επιδιώκει αυτή την κατάσταση, η οποία την εκλαμβάνει ως «πόρνη», υπό την έννοια ότι δεν είχε την εξωτερική εμφάνιση που έχει επιλέξει, δεν θα γινόταν τίποτα, ενώ τώρα φταίει εκείνη γιατί το προκάλεσε (slut-shaming).

Η σεξιστική ρητορική μίσους είναι φανερή στο Κείμενο 10 και αναπαράγει αφενός το victim-blaming και αφετέρου το slut-shaming. Αντιστοίχως, στο Κείμενο 11 παρατηρείται ανάλογος μισογυνισμός αλλά αυτή τη φορά απευθυνόμενο στον σύντροφο της Ιωάννας Τούνη. Πρόκειται για ένα σχόλιο σε μια ανάρτηση της Ιωάννας Τούνη στο Instagram, τον Ιανουάριο του 2021, το

οποίο όμως απευθύνεται στον Δημήτρη Αλεξάνδρου και χαρακτηρίζει χυδαία την Ιωάννα Τούνη.

Κείμενο 11

Σχόλιο σε ανάρτηση της Ιωάννας Τούνη στο Instagram, Ιανουάριος 2021, δεξιά η αρχική ανάρτηση

«Πόσο ασχημο πρέπει να ναι να σε κάνει ρεζίλι ένα ξεκολο ζιταβι, και συ να μην το παίρνεις χαμπάρι (emoji ένα ανθρωπάκι που σηκώνει τα χέρια με απορία)»

Στο άνωθεν στιγμιότυπο, απεικονίζεται η Τούνη με τον Δημήτρη Αλεξάνδρου στο γυμναστήριο, όπου ο Δημήτρης τη δελεάζει με πραλίνα, ώστε να ολοκληρώσει το σετ των κοιλιακών της. Πρόκειται για μια χαλαρή και παιχνιδιάρικη ανάρτηση καθώς και η ίδια έχει γράψει στην περιγραφή «#tag αυτόν τον φίλο που θα έκανε κοιλιακούς μόνο με τέτοιο αντάλλαγμα (emoji κλάμα από τα γέλιαx3 & κόκκινη καρδιά)», μεταφέροντας έμμεσα το μήνυμα ότι μόνο έτσι δέχεται να γυμναστεί.

Ακόμη και εδώ, ωστόσο, βρήκε χώρο ο σεξιστικός λόγος. Το Κείμενο 11 στον Δημήτρη (παρότι η ανάρτηση έχει γίνει από το προφίλ της Ιωάννας) με ένα τόνο συμπόνιας («και συ να μην το παίρνεις χαμπάρι») καθώς δεν έχει αντιληφθεί, βάσει αυτού του χρήστη, ότι δεν θα έπρεπε να είναι μαζί της μιας και τον κάνει ρεζίλι μια «ζιταβι», δηλαδή μία βίζιτα. Η λέξη «ζιταβι» που χρησιμοποιείται εδώ είναι ποδανά, δηλαδή μία μορφή νεανικής αργκό⁶. Πολλές φορές άτομα γράφουν ή μιλούν με αυτόν τρόπο-ανάποδα- ώστε να μην γίνεται αντιληπτό με την πρώτη

⁶ Βλ. Ανδρουτσόπουλος, https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_b9/

αυτό το οποίο λένε, γράφουν ή εννοούν, ενώ άλλες φορές είναι χιουμοριστικό, αναλόγως με το περιεχόμενο της συζήτησης-περίστασης. Με τη χρήση των «ξέκωλο, βίζιτα», στην Τούνη και άρα τη γυναίκα αποδίδεται η ιδιότητα της πόρνης (slut-shaming). Από αυτό συνεπάγεται ότι η χρήση απαξιωτικών χαρακτηρισμών στοχεύουν τις γυναίκες, με σκοπό τον αποκλεισμό τους από τα ΜΚΔ.

Σε αυτή την περίπτωση, η Τούνη κατασκευάζεται ως συντρόφισσα που ντροπιάζει και διακυβεύονται οι αξίες της, πρώτα ως άνθρωπος και έπειτα ως γυναίκα. Γίνεται σύνδεση με άλλες αναρτήσεις ή δηλώσεις της ίδιας και όχι με το περιεχόμενο της συγκεκριμένης ανάρτησης. Το σχόλιο αυτό έχει δημιουργηθεί κρίνοντας την εξωτερική της εμφάνιση καθώς την επιλογή της να μιλάει ανοιχτά στον χώρο του διαδικτύου για τη σχέση της, που αν δεν το έκανε το σχόλιο αυτό δεν θα μπορούσε να σταθεί.

Και αφού τα Κείμενα 10 και 11 (ανα)παράγουν το slut-shaming μέσω του σεξιστικού λόγου, το Κείμενο 12 συμπληρώνει τη ρητορική μίσους που δέχεται η Ιωάννα Τούνη. Εδώ, το σχόλιο αφορά μια ανάρτησή της στο Tik Tok (βλ. Κείμενο 4) όπου η ίδια παρήγαγε σεξιστικό λόγο κατασκευάζοντας την εαυτή της σαν εμπόρευμα.

Κείμενο 12

ΓΙΩΡΓΟΣ

δηλαδή όταν τα καταπίνεις χρεώνεις ημιδιατροφή?

01-25 Reply

49

View 1 reply ▾

Σχόλιο σε ανάρτηση της Ιωάννας Τούνη στο Tik Tok, αρχική ανάρτηση βλ. Κείμενο 4

«δηλαδή όταν τα καταπίνεις χρεώνεις ημιδιατροφή?»

Αυτό το σχόλιο χαρακτηρίζεται από ακραία χυδαιότητα και αποτελεί ξεκάθαρο παράδειγμα ρητορικής μίσους. Παρουσιάζεται ως «απάντηση» στο post της Ιωάννας Τούνης και αφού εκείνη χρησιμοποίησε το «πόσα λεφτά μου χρωστάει που νοικιάζω χώρο στο σπέρμα του», ο χρήστης απαντάει, θέτοντας το ερώτημα

«δηλαδή όταν τα καταπίνεις χρεώνεις ημιδιατροφή?», αναφερόμενος στην πράξη της πεολειχίας, υπονοώντας με υποτιμητικό τόνο ότι η Τούνη καταπίνει το σπέρμα του άνδρα. Παρατηρείται λοιπόν, ότι με τη χρήση του «τα καταπίνεις» ο χρήστης αναφέρεται στην πράξη ως υποτίμηση και υποταγή της γυναίκας στο αρσενικό ενώ με τη χρήση του «χρεώνεις ημιδιατροφή;» παραπέμπει στην πορνεία, καθώς πουλάει και χρεώνει. Τέλος, η τεχνική της ειρωνείας αποτελεί παράδειγμα σεξιστικής ρητορικής μίσους, ως μέρος του σεξιστικού λόγου.

6. Συμπεράσματα - Συζήτηση

Από την ανάλυση των δεδομένων αναδεικνύεται ότι η γυναίκα βρίσκεται στη θέση και της παραγωγού καθώς και της αποδέκτριας σεξιστικού λόγου. Αφενός οι ίδιες οι influencers στις αναρτήσεις τους και αφετέρου οι χρήστες/χρήστριες με τα σχόλια τους (ανα)παράγουν σεξιστικό λόγο. Η γυναίκα κατασκευάζεται σεξιστικά και από τις ίδιες τις influencers, χωρίς ωστόσο οι προθέσεις τους να ταυτίζονται, ενώ ενίοτε αυτό συμβαίνει και εκούσια. Έτσι, η σεξιστική κατασκευή της γυναίκας παίρνει πολλές μορφές, οι οποίες αφορούν πολλές διαφορετικές όψεις των ταυτοτήτων της. Ο σεξιστικός λόγος στα ΜΚΔ περιλαμβάνει και εκφάνσεις σεξιστικής ρητορικής μίσους και κατασκευάζει τη γυναίκα ως μητέρα και συντρόφισσα, ως πολιτικό υποκείμενο, και ως σώμα που μετατρέπεται σε αντικείμενο (έκθεσης, πόθου/αποστροφής, αγοροπωλησίας).

Στην περίπτωση της Λατινοπούλου (βλ. Κείμενο 2), η ίδια παρουσιάζεται ως παραγωγός σεξιστικού λόγου και αναπαραγωγής έμφυλων κοινωνικών πρακτικών και στερεοτύπων ενώ παράλληλα προσδίδει στην εαυτή της τον ρόλο της σχολιάστριας άλλων γυναικών, κάτι που σύμφωνα με τους Ασημακόπουλο και Σεραφή (2020) αποτελεί χαρακτηριστικό του μισογυνιστικού λόγου. Επιπλέον, ενώ κατά βάση στον λόγο της ασκεί κριτική στις γυναίκες, παρατηρείται απαξιωτικό ύφος και προς τους «θηλυπρεπείς» άντρες, καθώς η πιο «θηλυπρεπής» συμπεριφορά τους αντιμετωπίζεται σεξιστικά. Επομένως, η θηλυκότητα εν γένει κατασκευάζεται ως στίγμα, όπως αναφέρει και ο Κανάκης (2008), αναδεικνύοντας ότι ο βαθύς μισογυνισμός που αναδύεται στο λόγο της είναι ένα συμπύλημα σεξιστικών στερεοτύπων που αφορούν ταυτόχρονα την εμφάνιση και τη διάθεση του γυναικείου σώματος, την επιτελεστικότητά του και κοινωνικοπολιτικές ταυτότητες.

Ως πολιτικό πρόσωπο, η Αφροδίτη Λατινοπούλου, μέσα από τις αναρτήσεις και δηλώσεις της, σχηματίζει μια σοβαρή και επαγγελματική εικόνα μεν αλλά παράλληλα και θηλυκή, θελκτική και φιλική. Εκφράζει έμμεσα τις πολιτικές απόψεις (βλ. Κείμενο 1), χωρίς απαραίτητα να το σχολιάσει ή αναλύσει περαιτέρω. Αντιτάσσεται στις φεμινίστριες, χρησιμοποιώντας τόσο την εικόνα της όσο και τον λόγο της. Για παράδειγμα, η εμφάνιση της Ρόζας του Αρκά, η οποία είναι φεμινίστρια, βρίσκεται σε αντίστιξη με την περιποιημένη «καλοστημένη» εικόνα της Λατινοπούλου. Και στα δύο της κείμενα, υπονοεί ότι οι φεμινίστριες

επιδιώκουν έναν «πόλεμο» μεταξύ των δύο φύλων, ο οποίος είναι καταστροφικός για την κοινωνία. Ο λόγος της είναι αντιφεμινιστικός καθώς εμμένει στα δεδομένα κοινωνικά στερεότυπα, που θέλουν τις γυναίκες σε υποδεέστερη θέση σε σχέση με τους άνδρες. Μάλιστα, κατασκευάζει την εαυτή της ως φιλική, θελκτική και θετική, χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τα έμφυλα στερεότυπα.

Ενώ η ίδια η Λατινοπούλου κατασκευάζει την εαυτή της ως πολιτικό πρόσωπο, ταυτόχρονα κατασκευάζει την γυναίκα ως σώμα πόθου/αποστροφής ανάλογα με τον αν αυτή ακολουθεί τα παγιωμένα πρότυπα ομορφιάς (βλ. Κείμενο 2). Ο λόγος της είναι καθαρά σεξιστικός, με τη χρήση προσβλητικών εκφράσεων, τεχνική του σεξιστικού λόγου όπως διαπιστώνουν και οι Ασημακόπουλος και Σεραφής (2020), διατηρώντας και υπερασπιζόμενη σθεναρά εκείνα τα έμφυλα στερεότυπα, που κάποτε απέκλειαν τις γυναίκες σε κάθε φάσμα της κοινωνικής πραγματικότητας (εξωτερική εμφάνιση, επάγγελμα, δικαίωμα στον λόγο και στην πολιτική).

Έτσι, ασχολείται με «τρίχες» και κατασκευάζει τη γυναίκα ως αντικείμενο πόθου, στην περίπτωση που διατηρεί την «θηλυκότητά» της, γιατί αυτό προτάσσει η κοινωνία, ή ως αντικείμενο αποστροφής στην περίπτωση που η γυναίκα αποδέχεται το σώμα της και δεν αναπαράγει έμφυλα στερεότυπα περί γυναικείας εμφάνισης. Με τη δήλωση ότι η ίδια δεν επιθυμεί να βλέπει αυτό το περιεχόμενο του γυναικείου σώματος κατασκευάζεται ως αντικείμενο αποστροφής όταν ξεφεύγει από την έμφυλη νόρμα. Επίσης, επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι στα ΜΚΔ, και στην προκειμένη περίπτωση στο Instagram, ενυπάρχουν συμβάσεις για την εικόνα του σώματος όπως αναφέρει και η Maes (2020) και στην προκειμένη περίπτωση ορατότητα μπορούν να έχουν οι γυναίκες που διατηρούν μια «καλοστημένη, ινσταγκραμική» εικόνα. Αυτός ο μισογυνιστικός λόγος δεν είναι ιδιαίτερα βίαιος, ωστόσο είναι καταπιεστικός (βλ. Richardson-Self, 2018) και θέτει ως στόχο τον αποκλεισμό αυτών των γυναικών από τα ΜΚΔ, φαινόμενο που έχουν διαπιστώσει και οι Ασημακόπουλος & Σεραφής (2020).

Από την άλλη, η Ιωάννα Τούνη (βλ. Κείμενο 3) προβάλλει το σώμα της ως αντικείμενο πόθου, τονίζοντας τους γλουτούς της, γεγονός που δείχνει την εσωτερίκευση των πατριαρχικών στερεοτύπων περί της γυναικείας εικόνας ούτως ώστε να φανεί θελκτική και ποθητή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το

Κείμενο 3, όπου η Τούνη παρομοιάζει τους γλουτούς της με ένα ροδάκινο. Σύμφωνα με την έρευνα της López-Guitiérrez (2022), στα ΜΚΔ η χρήση των emoticons αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της επικοινωνίας, χωρίς ωστόσο η χρήση τους να είναι κυριολεκτική (π.χ. η μελιτζάνα υποδηλώνει το ανδρικό μόριο). Εδώ λοιπόν, η χρήση ενός emoji φρούτου (ροδάκινο), ενέχει μια σεξιστική χροιά, καθώς χρησιμοποιούνται για να υποδηλώσει τους γλουτούς μιας γυναίκας. Σε αυτή την περίπτωση, η Τούνη έχοντας εσωτερικεύσει τα σεξιστικά στερεότυπα, κατασκευάζει το σώμα της ως προϊόν, το οποίο και εκθέτει, και πρόκειται για ιζηματοποιημένο σεξισμό, κατά την Lakoff (1975).

Παράλληλα, στα δεδομένα παρατηρείται μια ακραία μορφή σεξιστικού λόγου, η σεξιστική ρητορική μίσους. Στην περίπτωση της Ιωάννας Τούνη η σύνδεση του μέρους όπου τραβήχτηκε η φωτογραφία (βλ. Κείμενο 10) με την υπόθεσή της με το «ροζ» βίντεο φανερώνει το victim-blaming βάσει του οποίου η ευθύνη μετατοπίζεται στο θύμα, όπως ακριβώς διαπιστώνουν οι Anderson et. al. (2001), Μάλιστα, το γεγονός ότι επέλεξε να μην ασχοληθεί με αυτό το σχόλιο και να μην αντιδράσει αποδεικνύει ότι το victim-blaming, ως έκφανση του μισογυνιστικού λόγου, φιμώνει το θύμα. Έτσι, η γυναίκα επανατοποθετείται στην νόρμα, που την θέλει ανυπεράσπιστη και ευάλωτη, απέναντι στην (παρα)βιαστική –ενσώματα ή γλωσσικά– αρρενωπότητα.

Επιπλέον, η γυναίκα κατασκευάζεται ως συντρόφισσα, που όμως όταν δεν εκπληρώνει σωστά τον ρόλο της, ντροπιάζει τον σύντροφό της. Εν προκειμένω, η σεξιστική ρητορική μίσους εμφανίζεται με την μορφή του slut-shaming (βλ. Κείμενο 11), με την χρήση χαρακτηρισμών που αποδίδουν την ιδιότητα της «πόρνης» (βλ. Hager, et al., (2015) και που συμπληρώνεται με τη χρήση απαξιωτικών εκφράσεων και χαρακτηρισμών, όπως έχουν εντοπίσει και οι Ασημακόπουλος & Σεραφής, 2020).

Ακόμη, προκύπτει η κατασκευή του γυναικείου σώματος -και κατ' επέκταση της γυναίκας- ως μητέρα (Κείμενο 6), διαχωρίζοντας τις γυναίκες και -τις μητέρες στην προκειμένη περίπτωση- σε «καλές» και «κακές», όπως συμβαίνει στον μισογυνιστικό λόγο ως προέκταση του slut-shaming (Richardson-Self, 2018). Η γυναίκα, επίσης, κατασκευάζεται ως μηχανή αναπαραγωγής (Κείμενο 7), που, ωστόσο μελλοντικά δεν θα χρειάζεται ούτε για αυτό, και έτσι ο μισογυνισμός

γενικεύεται για να συμπεριλάβει όλες τις γυναίκες. Το γυναικείο σώμα επίσης εμπορευματοποιείται και από τις παραγωγούς και από τους χρήστες/τις χρήστριες. Με την χρήση συγκαλυμμένου σεξιστικού λόγου, μια από τις τεχνικές αναπαραγωγής του είναι το χιούμορ και ο σαρκασμός, όπως στην περίπτωση του σχολίου για την τιμή του ροδάκινου ή στην περίπτωση που η Τούνη ζητάει ενοίκιο για τη μήτρα της. Τα δεδομένα αυτά επιβεβαιώνουν τους Ασημακόπουλο και Σεραφή (2020) ότι συχνά ο σαρκασμός και το χιούμορ αποτελούν όχημα του «ευγενή» σεξισμού.

Όλα τα παραπάνω αποδεικνύουν το πόσο βαθιά έχουν ριζώσει στην κοινωνία τα έμφυλα στερεότυπα και οι πατριαρχικές αντιλήψεις, οι οποίες τις περισσότερες φορές να φέρνουν στο στόχαστρο τις γυναίκες.

7. Επίλογος

Η παρούσα έρευνα ανέδειξε μια χαρτογράφηση του σεξιστικού λόγου και της ρητορικής μίσους, όπως εμφανίζονται σε δύο από τα πιο δημοφιλή ΜΚΔ, στον ελλαδικό χώρο. Τα βασικότερα ευρήματα αφορούν στο πώς (ανα)παράγεται ο σεξιστικός λόγος, σε όλες του τις εκφάνσεις, τόσο από τις γυναίκες influencers όσο και από χρήστες/χρήστριες. Τα ΜΚΔ, ενώ θα μπορούσαν να αποτελούν έναν διάυλο για την (ανα)συγκρότηση της δημόσιας σφαίρας, πολλές φορές ξεφεύγουν από τα πλαίσιά της και δημιουργούν χώρο για τη διαιώνιση έμφυλων διακρίσεων. Για την αντιμετώπιση του σεξισμού ως κοινωνιογλωσσικού φαινομένου υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω έρευνα στα ΜΚΔ, καθώς διαδραματίζουν καθοριστικό παράγοντα για κοινωνικές αλλαγές.

8. Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση:

Αρκάς, (2019). Η Ρόζα του Αρκά, Ψυχραιμία Αποστολή!.Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Αρχάκης, Α., & Κονδύλη, Μ. (2011). Εισαγωγή σε ζητήματα Κοινωνιογλωσσολογίας. Αθήνα: Εκδόσεις νήσος.

Ασημακόπουλος, Σ. & Σεραφής, Δ. (2020). Ρητορική και λόγος μίσους: Ομοφοβικές τάσεις σε σχόλια αναγνωστών στο διαδίκτυο. Κριτική Ανάλυση Λόγου, (απο)δομώντας την ελληνική πραγματικότητα, 589-621.

Γεωργαλίδου, Μ. (2020). Πολιτικός/δημόσιος λόγος, γλωσσικός σεξισμός και το ζήτημα της γλωσσικής ορθότητας στην ελληνική πραγματικότητα. Κριτική Ανάλυση Λόγου, (απο)δομώντας την ελληνική πραγματικότητα, 361-391.

Γεωργάλου, Μ. (2020). Κριτική ανάλυση νεομεταναστευτικού λόγου: Διακειμενικότητα και ταυτότητες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Κριτική Ανάλυση Λόγου, (απο)δομώντας την ελληνική πραγματικότητα, 623-658.

Κακλαμανάκη, Ρ. (2007). Η θέση της γυναίκας χθες και σήμερα: Ισονομία, ισότητα αλλά και διαφορετικότητα Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος.

Κακρίδη, Μ. Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Ανακτήθηκε από: https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PHIL191/5_Koinonioglossologia_Genika.pdf

Κανάκης, Κ. (2008). Γλώσσα, αρσενικότητα και σεξουαλικότητα στο διαδίκτυο. Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα: Γλώσσα και Κοινωνία, 28:159-170. Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ.

Κουμτσάκη, Μ., (2017). Η μερική απασχόληση και η επίδραση της στην εργασιακή και κοινωνική ζωή των εργαζομένων: μελέτη περίπτωσης σε δημόσιο νοσοκομείο. Ανακτήθηκε από: <http://pandemos.panteion.gr/index.php?op=record&lang=el&pid=iid:18073>

Κωστούλα-Μακράκη, Ν. (2001). Γλώσσα και Κοινωνία: Βασικές έννοιες. Αθήνα: Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.

Οικονόμου, Β. (2019). Ελευθερία έκφρασης και μισαλλόδοξος λόγος στις συμπληγάδες του κόσμου. Ανακτήθηκε από: <https://www.offlinepost.gr/2019/11/19/%ce%b5%ce%bb%ce%b5%cf%85%ce%b8%ce%b5%cf%81%ce%af%ce%b1%ce%ad%ce%ba%cf%86%cf%81%ce%b1%cf%83%ce%b7%cf%82%ce%ba%ce%b1%ce%b9%ce%bc%ce%b9%cf%83%ce%b1%ce%bb%ce%bb%cf%8c%ce%b4%ce%bf%ce%be%ce%bf%cf%82/>

Παπαχαρίση, Ζ. (2008). Η εικονική σφαίρα 2.0: Το διαδίκτυο και η δημόσια σφαίρα. Στο Ζητήματα Επικοινωνίας: Τεύχος 7, 8-26.

Παυλίδου, Θ., Σ. (2006) Γλώσσα-γένος-φύλο. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη.

Σιμίτση, Η. (2020). Η ρητορική μίσους στο διαδίκτυο. Όμιλος Διεθνών & Ευρωπαϊκών Θεμάτων (ΟΔΕΘ). Ανακτήθηκε από: <https://odeth.eu/%CE%B7-%CF%81%CE%B7%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BC%CE%AF%CF%83%CE%BF%CF%85%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%B4%CE%AF%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BF/>

Στρατηγάκη, Μ. (2006). Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.

Τσοκαλίδου, Π. (1996). Το φύλο της γλώσσας, οδηγός μη-σεξιστικής γλώσσας για τον δημόσιο ελληνικό λόγο. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνίδων Επιστημόνων-Βιβλιοπωλείο της Εστίας.

Τσοκαλίδου, Π. (1999). Κείμενο 4: Η χρήση της γλώσσας και τα δύο φύλα. Ομιλία στο πλαίσιο του προγράμματος "Αφιέρωμα στις σχέσεις των δύο φύλων". Θεσσαλονίκη: Επιτροπή Κοινωνικής Πολιτιστικής Δραστηριότητας Βιολογικού, Α.Π.Θ.

Φιλιππάκη-Warburton, E. (1992). Εισαγωγή στη Θεωρητική Γλωσσολογία. Αθήνα: Νεφέλη.

Ξενόγλωσση:

Alvanoudi, A.(2014). Grammatical Gender in Interaction. Cultural and Cognitive Aspects. Boston: Brill.

Adamsky, C. (1976). Changes in pronominal usage among college students as a function of instructor use of she as the generic-singular pronoun. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Washington, D.C.

Anderson, I., Beattie, G., Spencer, c. (2001). Can blame victims of rape be logical? Attribution theory and discourse analytic perspectives. London: SAGE Publications.

Benokraitis, N. V., & Feagin, J. R. (1999). Modern sexism (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Blaubergs, M. S. (1975). Categorizations and problems for proposed changes in sexism in language. Paper presented at the “Woman and language” section meeting of the 14th Southeastern Conference on Linguistics, Atlanta.

Cameron, D., Frazer, E. (1988). Knowing What to Say: The Construction of Gender in Linguistic Practice. Ανακτήθηκε από: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1111/j.1467-954X.1988.tb03324.x>

Cameron, D. (2020). Φεμινισμός, παρελθόν και παρόν ενός κινήματος. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Chelly, M. (2022). Adolescent girls’ Instagram and TikTok use: Examining relations with body image-related constructs over time using random intercept cross-lagged panel models. In Body Image, 453-459.

Cohen-Almagor, R. (2012). Policy & Internet: Fighting hate and bigotry on the internet.

- Coulmas, F. (1997). Introduction in the Handbook of Sociolinguistics. Prospects and Quandaries. Οξφόρδη: Basil Blackwell.
- Council of Europe, (2016). Background note on sexist hate speech. Ανακτήθηκε από:
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168059ad42>
- Coupland, N., & Jaworski, A. (1997). Introduction in Sociolinguistics. A Reader and Coursebook. Νέα Υόρκη: St Martin's Press.
- Coykendall, M. R., (2021). Before and After the #MeToo Movement: Investigating how the Media Discusses Male Perpetrated Sexual Harassment. University of Hampshire Ανακτήθηκε από:
<https://scholars.unh.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1557&context=honors>
- Crawford, M. (2001). Gender and language, Handbook of the psychology of women and gender. New York: Wiley.
- De Benedictis, S., Orgad, S., & Rottenberg, C., (2019). #MeToo, popular feminism and the news: A content analysis of UK newspaper coverage. European Journal of Cultural Studies Ανακτήθηκε από:
<https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1367549419856831>
- De Veirman, M., Cauberghe, V. and Hudders, L. (2016), "Marketing through Instagram influencers: impact of number of followers and product divergence on brand attitude", International Journal of Advertising.
- European Commission, (2004). Equal Guide on Gender Mainstreaming. Ανακτήθηκε από:
https://ec.europa.eu/employment_social/equal_consolidated/data/document/gendermain_en.pdf
- Habermas, J. (1973). Theory and practice. Λονδίνο: Heinemann.

- Habermas, J. (2004). The divided West. Malden, MA: Polity Press.
- Hern, A. (2018). Instagram is supposed to be friendly. So why is it making people so miserable?. The Guardian.
- Hill, K. A., Hughes, J. E. (1998). Cyberpolitics: Citizen activism in the age of the Internet. New York: Rowman and Littlefield Publishers, Inc.
- Hudson, R. A. (1991). Sociolinguistics. Κέμπριτζ: Cambridge University Press.
- Hussain, Z., Azim, M, U., Bhatti, A, M, & Gulfam, G, K. (2021). The Sociolinguistic Impact of Sexist Hate Speech in Gender Discriminatory Pictorial Memes on Facebook. Competitive Social Science Research Journal.
- INACH, (2016). Bringing the Online in Line with Human Rights. Ανακτήθηκε από: <https://www.inach.net/cyber-hate-definitions/>
- Kamins, M.A., Brand, M.J., Hoeke, S.A. and Moe, J.C. (1989). “Two-sided versus one-sided celebrity endorsements: the impact on advertising effectiveness and credibility”, Journal of Advertising.
- Kietzmann, J. H., Silvestre B. S., McCarthy I. P., Pitt L. F. (2012). Unpacking the social media phenomenon: towards a research agenda. In Journal of Public Affairs, 12: 109-119.
- Kitsiou, R. (2020). Face covering as a social practice: The rhetoric of anti-/masking during the COVID-19 pandemic in the Greek digital public sphere. In Aegean Working Papers in Ethnographic Linguistics.
- Lakoff, R. (1975). Language and Woman's Place. New York: Harper & Row.
- Lenhart, A. (2015). Teens, social media & technology overview 2015. Ανακτήθηκε από: <http://www.pewinternet.org/2015/04/09/teens-social-media-technology-2015/>
- Lips, H. M. (1997). Sex and gender: An introduction. Mountain View, CA: Mayfield.

- Lumsden, K., Morgan, H. (2017). Media framing of trolling and online abuse: silencing strategies, symbolic violence, and victim blaming. In *Feminist Media Studies*.
- López-Gutiérrez, Á. (2022). Non-verbal communication in hate speech and sexist speeches: hate and sexist discourses without words. *International Visual Culture Review*.
- Maes, C. (2020). Adolescent girls' Instagram and TikTok use: Examining relations with body image-related constructs over time using random intercept cross-lagged panel models. In *Body Image*, 41: 453-459.
- McPhillips, R., Speer, S. A. (2015). *Sexist Discourse*. UK: University of Manchester.
- Mills, S. (2003). *Gender and Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mills, S. (2008). *Language and Gender*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Milroy, L. (1980). *Language and social networks*. Oxford: Basil Blackwell.
- Page, R., Barton, D., Unger, J. & Zappavigna, M. (2014). *Researching the Language of Social Media: A Student Guide*. Λονδίνο: Routledge.
- Papp, L. J., Hagerman, C., Gnoleba, M. A., Erchull, M. J., Liss, M., Miles-McLean, H., & Robertson, C. M. (2015). Exploring perceptions of slut-shaming on Facebook: Evidence for a reverse sexual double standard. *Gender Issues*, 32, 57-76.
- Parks, J., P. (2020). *The #MeToo Movement*. United States: Reference Point Press
 Ανακτήθηκε από:
<http://www.referencepointpress.com/pdfs/samples/themetoomovement.pdf>
- Plemenitaš, K. (2017). Metaphorical elements in gendered slurs. *BAS British and American Studies*, (23), 207-217..
- Ricardson-Self, L. (2021). *Woman-Hating: On Misogyny, Sexism, and Hate Speech*.

- Ringrose, J. (2011). Are you sexy, flirty, or a slut? Exploring “sexualization” and how teen girls perform/negotiate digital sexual identity on social networking sites. In R. Gill & C. Scharff (Eds.), *New feminities: Postfeminism, neoliberalism and subjectivity*. Houndmills/Basingstoke/Hampshire/New York: Palgrave Macmillan.
- Ringrose, J., & Renold, E. (2010). Normative cruelties and gender deviants: The performative effects of bully discourses for girls and boys in school. *British Educational Research Journal*.
- Romaine, D. (1987). *Language in Society. An Introduction to Sociolinguistics*. Οξφόρδη: Oxford University Press.
- Sassi, S. (2000). The controversies of the Internet and the revitalizations of political life. In *Digital Democracy: Issues of Theory and Practice*, 90-104.
- Schiller, D. (2006). *How to think about information*. Urbana: University of Illinois Press.
- Tannen, D. (1991). *You Just Don't Understand*. Λονδίνο: Random House.
- Toolan, M. (1996). *Total Speech: An Integrational Linguistic Approach to Language*, London: Duke University Press.
- United Nations, (2002). *Gender Mainstreaming. An overview*. Ανακτήθηκε από: <https://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/e65237.pdf>
- United Nations, (2019). *Hate Speech versus Freedom of Speech*. Ανακτήθηκε από: <https://www.un.org/en/hate-speech/understanding-hate-speech/hate-speech-versus-freedom-of-speech>
- Wardhaugh, R. (1994). *An Introduction to Sociolinguistics*. Οξφόρδη: Basil Blackwell.
- Weber, A., (2009). *Manual on Hate Speech*. Council of Europe. Ανακτήθηκε από: http://icm.sk/subory/Manual_on_hate_speech.pdf